

Załącznik 3.

Autoreferat

1. **Imię i nazwisko:** Karina Leksy

2. **Posiadane dyplomy, stopnie naukowe:**

2003 – **magister pedagogiki, specjalność pedagogika zdrowia**

MIEJSCE: Uniwersytet Śląski, Wydział Pedagogiki i Psychologii

2010 – **doktor nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki**

MIEJSCE: Uniwersytet Śląski, Wydział Pedagogiki i Psychologii (aktualnie Wydział Nauk Społecznych)

TYTUŁ ROZPRAWY: *Nadwaga i otyłość jako wyznaczniki zdrowotnego i psychospołecznego funkcjonowania osób w środowisku życia*

PROMOTOR: prof. dr hab. Ewa Syrek

RECENZENCI: prof. dr hab. Marian Śnieżyński, dr hab. Ewa Jarosz (aktualnie prof. dr hab.)

2018 – **Studia podyplomowe: „Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka z elementami integracji sensorycznej”**

MIEJSCE: Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu Wydział Zamiejscowy w Chorzowie

2020 - **Podyplomowe Studia Kwalifikacyjne „Terapia pedagogiczna i rewalidacja osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi”**

MIEJSCE: Uniwersytet Śląski w Katowicach, Wydział Nauk Społecznych

3. **Informacja o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych**

Uniwersytet Śląski w Katowicach, Wydział Nauk Społecznych, Instytut Pedagogiki
(wcześniej Wydział Pedagogiki i Psychologii, Instytut Pedagogiki, Katedra Pedagogiki Społecznej)

Od 07.03.2011 r. – adiunkt

W roku 2012 - zatrudnienie w ramach umowy o dzieło o świadczenie usług edukacyjnych w **Wyższej Szkole Pedagogicznej Towarzystwa Wiedzy Powszechnej w Warszawie, Wydział Nauk Społeczno-Pedagogicznych w Katowicach** (prowadzenie zajęć dydaktycznych z przedmiotów: Wychowanie zdrowotne w przedszkolu; Środowisko społeczno-przyrodnicze w wychowaniu przedszkolnym; Metodyka promocji zdrowia w przedszkolu);

W roku 2014 - zatrudnienie w ramach umowy o dzieło w **Wyższej Szkole Zarządzania Ochroną Pracy w Katowicach** (prowadzenie zajęć dydaktycznych z przedmiotu: Biomedyczne podstawy rozwoju i wychowania);

4. **Omówienie osiągnięć, o których mowa w art. 219 ust. 1 pkt. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2021 r. poz. 478 z późn. zm.).**

Za główne osiągnięcie naukowe uznaję **autorską monografię naukową**:

Karina Leksy, *Znaczenie mediów społecznościowych dla samooceny i zachowań związanych z wyglądem ciała młodych dorosłych. Perspektywa społeczno-pedagogiczna*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Katowice 2023, ss. 387, ISBN 978-83-226-4281-8.
RECENZENCI WYDAWNICZY: prof. dr hab. Zbyszko Melosik (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu); dr hab. Bożena Zawadzka, prof. UJK (Uniwersytet Jana Kochanowskiego w Kielcach).

4.1. Kluczowe obszary rozwoju naukowego

Wskazana przeze mnie monografia stanowi kwintesencję dotychczasowych, wieloletnich badań naukowych w obszarze pedagogiki społecznej, pedagogiki zdrowia i edukacji zdrowotnej. Prezentację monografii pragnę poprzedzić przedstawieniem kluczowych obszarów mojego rozwoju naukowego.

Moje zainteresowania zdrowiem w edukacji i podkreślanie znaczenia zdrowia dla funkcjonowania i jakości życia człowieka (w tym m.in. dla procesu uczenia się) sięgają swoimi korzeniami studiów magisterskich na kierunku pedagogika, w ramach których wybrałam przeze mnie specjalnością była „pedagogika zdrowia”. Po uzyskaniu tytułu magistra pedagogiki pracowałam na stanowisku inspektora w Dziale Inwestycji¹ Wojewódzkiego Szpitala Specjalistycznego nr 4 w Bytomiu. Praca w szpitalu pogłębiła moje zainteresowania problematyką zdrowia i ugruntowała przekonania na temat znaczenia profilaktyki chorób oraz edukacji i promocji zdrowia. W tym czasie pracowałam nad rozprawą doktorską i intensywnie konsultowałam się w promotorem – prof. dr hab. E. Syrek. Tematyka fizycznego i psychospołecznego zdrowia była motywem przewodnim mojej rozprawy doktorskiej², jak również mojej pracy naukowo-badawczej od momentu zatrudnienia w Katedrze Pedagogiki

¹ Zajmowałam się przede wszystkim opracowywaniem wniosków o dofinansowanie zakupu sprzętu diagnostycznego (także do wczesnego wykrywania chorób) głównie do diagnozowania współczesnych chorób cywilizacyjnych (chorób nowotworowych, układu krążenia, układu oddechowego i pokarmowego).

² Tytuł rozprawy doktorskiej: *Nadwaga i otyłość jako wyznaczniki zdrowotnego i psychospołecznego funkcjonowania osób w środowisku życia*. Praca napisana pod kierunkiem Prof. dr hab. E. Syrek.

Spółecznej na Wydziale Pedagogiki i Psychologii³ Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach w roku 2011. Zainteresowanie problematyką zdrowia i jego promocji oraz badania w tym obszarze są przeze mnie kontynuowane do chwili obecnej.

Współczesna pedagogika zdrowia znajduje oparcie w klasycznej koncepcji pedagogiki społecznej w kontekście poznawczo-teoretycznym, praktyki edukacyjnej oraz pracy socjalnej. Paradygmat pedagogiki społecznej interpretuję nawiązując głównie do takich kategorii jak: profilaktyka, kompensacja, doskonalenie, kultura zdrowia, wsparcie społeczne oraz zasoby (indywidualne i środowiskowe)⁴. Podstawowe w pedagogice społecznej pojęcie „środowiska” rozumiane jako element struktury przyrodniczej, społecznej i kulturowej stanowi dla mnie punkt wyjścia w podejmowanych badaniach i analizach. Przyjmuję bowiem, że obserwacja zastanej rzeczywistości (w szczególności) społeczno-kulturowej, badanie i analiza kontekstowych powiązań środowiskowych z życiem człowieka „tu i teraz” jest podstawą do „projektowania pedagogicznych (w tym edukacyjnych) działań kompensacyjnych na rzecz jednostki i środowiska”⁵. W takim nurcie staram się realizować ideę pedagogiki społecznej (a poprzez nią także pedagogiki zdrowia) jako nauki praktycznej, mającej swój wymiar aplikacyjny. Jednocześnie, odnosząc się do klasycznej koncepcji pedagogiki społecznej Heleny Radlińskiej, podejmowane przeze mnie inicjatywy badawcze mają charakter interdyscyplinarny⁶. Respektowanie perspektywy interdyscyplinarnej wynika również z przyjęcia – jako podstawę analiz badawczych – holistycznego ujmowania jednostki ludzkiej i modelu ekosystemu człowieka, opracowanego w ramach socjoekologicznego paradygmatu zdrowia (zaadoptowanego także do nauk społecznych)⁷. W związku z powyższym, obszary problemowe, którymi się badawczo zajmuję dotyczą przede wszystkim:

- Edukacji i promocji zdrowia oraz profilaktyki chorób i zaburzeń zdrowia w kontekście szkolnej edukacji, wychowania i socjalizacji;
- Zagadnień związanych z kulturą popularną i jej znaczenia dla zdrowia i funkcjonowania dzieci i młodzieży;

³ Aktualnie (po reorganizacji struktury w roku 2019): Instytut Pedagogiki na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

⁴ W. Theiss: Radlińska. Seria: *Myśli i ludzie*. Wiedza Powszechna, Warszawa 1984, s. 72; E. Syrek: *Promocja zdrowia w ujęciu pedagogiki społecznej*. W: S. Kawula (red.): *Pedagogika społeczna. Dokonania – aktualność – perspektywy. Podręcznik akademicki dla pedagogów*. Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń, 2009, s. 599-624.

⁵ E. Syrek: *Subdyscypliny pedagogiki, socjologii i psychologii. Konteksty interdyscyplinarnego zainteresowania zdrowiem i chorobą w naukach społecznych*. W: *Pedagogika zdrowia w teorii i praktyce*. Red. B. Zawadzka, T. Łączek. Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, Kielce 2017, s. 46.

⁶ H. Radlińska: *Pedagogika społeczna*. Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Warszawa 1961, s. 336.

⁷ S. Kawula: *Czynniki i sieć wsparcia społecznego w życiu człowieka*. W: S. Kawula (red.): *Pedagogika społeczna. Dokonania – aktualność – perspektywy. Podręcznik akademicki dla pedagogów*. Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń, 2009, s. 115-134; E. Syrek: *Teoretyczne standardy zdrowia dzieci i młodzieży a ich środowiskowe uwarunkowania w rejonie górnośląskim*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 1997, s. 112-122.

- Problematyki ciała w przestrzeni społeczno-kulturowej i doświadczania/postrzegania własnej cielesności w relacji do fizycznego i psychospołecznego funkcjonowania oraz samopoczucia człowieka;
- Roli szkoły i promocji zdrowia w szkole w obliczu współczesnych zagrożeń zdrowia i bezpieczeństwa szkolnej społeczności.

Pedagogika zdrowia - w obrębie której skupiam swoje zainteresowania naukowo-badawcze - wpisuje się w założenia teorii i metodologii pedagogiki społecznej (i szerzej nauk społecznych), posługując aparatem pojęciowym pedagogiki, a także medycyny, psychologii, socjologii i innych nauk. Subdyscyplina ta ma charakter „interdyscyplinarno-integracyjny” czerpiąc wiedzę z innych dziedzin nauki, przede wszystkim z „pedagogiki społecznej, andragogiki, pedagogiki specjalnej, medycyny społecznej, socjologii zdrowia i choroby, socjologii rodziny, socjologii wychowania, psychologii zdrowia, psychologii społecznej, psychologii wychowawczej, gerontologii, ekologii i polityki społecznej”⁸. W mojej pracy naukowo-badawczej przyświeca mi przekonanie, że niezwykle złożona i stale zmieniająca się rzeczywistość ekonomiczna i społeczno-kulturowa powoduje, że dziś jedyną drogą dogłębnego poznania naukowego w naukach społecznych i humanistycznych jest poznanie interdyscyplinarne. Mając to na uwadze staram się, aby to wielodyscyplinarne spojrzenie na podejmowane i analizowane zagadnienia miały swoje odzwierciedlenie w moich pracach naukowych, a w szczególności w monografiach autorskich.

W mojej dotychczasowej wieloletniej aktywności naukowo-badawczej wyróżniam cztery, powiązane ze sobą obszary.

1. Obszar pierwszy dotyczy zagadnień odnoszących się do zdrowia i stylu życia w kontekście nadmiernej masy ciała. W ramach tej problematyki opublikowałam serię artykułów, których problematyka nadmiernej masy ciała odnosi się głównie do dzieci i młodzieży z perspektywy znaczenia stylu życia w etiologii i terapii nadwagi/otyłości oraz funkcjonowania psychospołecznego w środowisku szkolnym.

Na wstępie pragnę zauważyć, że problematyka zdrowia i stylu życia jako przedmiotu badań i analiz naukowych nie jest w pedagogice społecznej nowa. Należy tu przytoczyć między innymi takie postaci, jak⁹: Grzegorz Piramowicz, Jędrzej Śniadecki, Henryk Jordan, Stanisław Kopczyński, Marcin Kacprzak, prekursorka pedagogiki społecznej w Polsce – Helena

⁸ E. Syrek: *Subdyscypliny pedagogiki, socjologii i psychologii. Konteksty interdyscyplinarnego zainteresowania zdrowiem i chorobą w naukach społecznych*. W: *Pedagogika zdrowia w teorii i praktyce*. Red. B. Zawadzka, T. Łączek. Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, Kielce 2017, s. 46.

⁹ B. Woynarowska: *Edukacja zdrowotna. Podręcznik akademicki*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007, s. 76-88; S. Kawula (red.): *Pedagogika społeczna. Dokonania-aktualność-perspektywy. Podręcznik akademicki dla pedagogów*. Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń 2009.

Radlińska oraz jej kontynuatorzy, m.in. Aleksander Kamiński, Ryszard Wroczyński, Ewa Syrek. Warto również przywołać twórcę polskiej koncepcji wychowania zdrowotnego Macieja Demela, który uważał, że wychowanie zdrowotne i fizyczne stanowią pomost pomiędzy kulturą i naturą kształtując człowieka holistycznie, co wyraża się m.in. w prezentowanym systemie wartości, postawach zdrowotnych i zdrowym stylu życia¹⁰. W swoich analizach odnoszących się do zdrowego stylu życia szczególnie bliskie jest mi ujęcie A. Sicińskiego¹¹, który rozpatrywał to zagadnienie m.in. przez pryzmat codziennych wyborów człowieka („*homo eligens*”). Jednocześnie, styl życia już od ponad 40 lat wskazywany jest jako czynnik, który w największym stopniu determinuje zdrowie człowieka¹². Należy w tym miejscu podkreślić, że zdrowie - zgodnie z definicją Światowej Organizacji Zdrowia (WHO) – ujmowane jest w sposób holistyczny – jako dobrostan fizyczny, psychiczny i społeczny¹³.

Punktem wyjścia do podjęcia problematyki **nadmiernej masy ciała** były pierwotnie badania wśród osób dorosłych, których rezultaty opublikowałam m.in. w autorskiej monografii pt. *Nadmierna masa ciała - konteksty psychospołeczne i pedagogiczno-edukacyjne*¹⁴ oraz artykułach w czasopismach naukowych¹⁵. Prowadzone w tym czasie analizy ukazały, że niejednokrotnie nadmierna masa ciała ma swoje początki w okresie dzieciństwa, a przykre doświadczenia związane z wyglądem zewnętrznym naznaczają fizyczne, psychiczne i społeczne zdrowie i funkcjonowanie człowieka w życiu dorosłym. Dodatkowo, pogłębiona analiza literatury przedmiotu i statystyk dotyczących rozpowszechnienia nadwagi i otyłości wśród dzieci i młodzieży potwierdziły, iż jest to współcześnie bardzo poważny problem zdrowotny wśród dorastających. Mając jednocześnie na uwadze liczne doniesienia z badań wskazujące na związek zdrowia uczniów z osiągnięciami szkolnymi oraz ich możliwościami rozwojowymi i jakością życia, opublikowałam cykl artykułów¹⁶, których głównym celem było

¹⁰ Z. Żukowska: *Styl życia a zagrożenia zdrowia jednostki i społeczeństwa w rozwijającej się cywilizacji*. W: E. Marynowicz-Hetka (red.): *Pedagogika społeczna. Podręcznik akademicki*. T. 2. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007, s. 541.

¹¹ A. Siciński: *Styl życia, kultura, wybór. Szkice*. IFiS PAN, Warszawa 2002, s. 48.

¹² A. Ostrowska: *Styl życia a zdrowie*. IFiS PAN, Warszawa 1999.

¹³ Warto nadmienić, że podkreślany – zwłaszcza przez psychologów – jest także duchowy wymiar zdrowia (zob. np. I. Heszen, H. Sęk: *Psychologia zdrowia*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007, s. 72-73).

¹⁴ K. Leksy: *Nadmierna masa ciała - konteksty psychospołeczne i pedagogiczno-edukacyjne*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice, 2013.

¹⁵ K. Leksy: *Problemy funkcjonowania społecznego osób z nadmierną masą ciała*. „Nasze Forum” 2007, nr 3-4 (27-28), s. 86-102; Karina Leksy: *Psychospołeczne problemy funkcjonowania osób z nadmierną masą ciała*. „Auxilium Sociale Novum” 2012, nr 1/2, s. 55-73; K. Leksy: *Psychospołeczne konsekwencje nadmiernej masy ciała kobiet z perspektywy oceny społecznej*. „Nowiny Lekarskie” 2012, 5 (81), s. 549-557.

¹⁶ K. Leksy: *Rola stylu życia w powstawaniu chorób cywilizacyjnych (na przykładzie nadwagi i otyłości)*. „Auxilium Sociale” 2005, nr 2, s. 271-280; K. Leksy: *Wybrane aspekty występowania nadwagi i otyłości u dzieci i młodzieży*. „Wychowanie na co Dzień” 2006, nr 12, s. 14-17; K. Leksy: *Negatywne konsekwencje otyłości wśród dzieci i młodzieży oraz sposoby jej leczenia*. „Wychowanie na co Dzień” 2007, nr 9, s. 26-29; K. Leksy: *Znaczenie prawidłowego żywienia dla zdrowia dzieci i młodzieży*. „Wychowanie na co Dzień” 2012, nr 10-11, s. 38-42; K. Leksy: *Stereotyp otyłości i jego konsekwencje w doświadczeniach dzieci i młodzieży szkolnej*. W: M. Bargel, E.

z jednej strony uświadomienie znaczenia narastającego problemu otyłości (wbrew przekonaniu, że otyłe dziecko samo „wyrasta” z otyłości i utożsamianiu nadwagi dziecka ze zdrowiem i „dobrym” odżywieniem), z drugiej z kolei – wskazanie roli zdrowego stylu życia i edukacji zdrowotnej dla zdrowia i dobrostanu dzieci i młodzieży.

Część artykułów o tematyce nadmiernej masy ciała wśród dorastających opublikowałam w czasopiśmie „Wychowanie na co dzień – Miesięcznik dla nauczycieli, wychowawców i rodziców” Wydawnictwa Edukacyjnego „Akapit”. Kierując się grupą odbiorców miesięcznika, starałam się, aby artykuły te miały wymiar nie tylko edukacyjny (uświadamiający istnienie określonych problemów w funkcjonowaniu otyłych uczniów), ale także praktyczny w sensie pedagogicznym. Na przykład w artykule zatytułowanym *Negatywne konsekwencje otyłości wśród dzieci i młodzieży oraz sposoby jej leczenia* oprócz wskazania na fizyczne i psychospołeczne konsekwencje nadmiernej masy ciała u dziecka, starałam się – posiłkując się specjalistyczną w tym zakresie literaturą¹⁷ - przekazać wskazówki i zasady mające na celu pomoc i wsparcie dziecka w redukcji masy ciała. W artykule tym zwróciłam więc uwagę na potrzebę modyfikacji w zakresie stylu życia, głównie w odniesieniu do sposobu odżywiania się i aktywności fizycznej, podkreślając jednocześnie ważną rolę profilaktyki (w myśl powiedzenia: *Lepiej zapobiegać niż leczyć*). Podobnie w artykule pt. *Wybrane aspekty występowania nadwagi i otyłości u dzieci i młodzieży* podkreślałam rolę dwóch podstawowych elementów zdrowego stylu życia, jakimi są zdrowe odżywianie i aktywność fizyczna. Przywołuję tu badania wskazujące na zbyt małą częstotliwość podejmowania aktywności fizycznej przez dzieci i młodzież, co najczęściej jest powiązane z siedzącym trybem życia. Co więcej, problem pogłębia się w przypadku dzieci z otyłością, w przypadku których ograniczenie/unikanie aktywności fizycznej może wiązać się ze świadomością niekorzystnego własnego wyglądu i estetyki ruchów, niechęcią do noszenia stroju gimnastycznego uwidaczniającego nadmiar tkanki tłuszczowej, obawą przed drwinami kolegów, zwiększoną potliwością w czasie wysiłku i brakiem możliwości sprostania wymaganiom nauczyciela¹⁸. Pojawia się tu zatem pewnego rodzaju błędne koło: dzieci tyją, bo nie wydatkują spożywanej

Janigová, E. Jarosz (red.): *Dilemata sociální pedagogiky v postmoderním světě*. Institut Mezioborových Studií, Brno 2012, s. 589-608; K. Leksy: *Otyłość jako wyznacznik psychospołecznego funkcjonowania dzieci i młodzieży w środowisku szkolnym*. W: K. Borzucka-Sitkiewicz, K. Kowalczyńska-Grabowska (red.): *Profilaktyka wybranych problemów zdrowotnych (w wymiarze edukacyjnym)*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice, 2013, s. 79-109.

¹⁷ Na przykład: A. Oblacińska, B. Woynarowska: *Otyłość. Jak leczyć i wspierać dzieci i młodzież*. IMiD, Warszawa 1995; N. Ogińska-Bulik: *Psychologia nadmiernego jedzenia. Przyczyny, konsekwencje, sposoby zmiany*. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2004; M.M. Jabłow: *Anoreksja, bulimia, otyłość. Przewodnik dla rodziców*. GWP, Gdańsk 2000.

¹⁸ Woynarowska B., Burzyńska I., Oblacińska A.: *Zachowania zdrowotne młodzieży szkolnej w wieku 11-15 lat w Polsce 1990-1994*. „Lider”1995, nr 11/12.

energii, a jednocześnie nie ruszają się, bo są otyłe¹⁹. W omawianym artykule zwracam także uwagę na ogromne znaczenie stylu życia, zachowań i zwyczajów zdrowotnych rodziców, które są niezwykle silnym czynnikiem socjalizacji zdrowotnej dzieci.

Z kolei w artykule pt. *Znaczenie prawidłowego żywienia dla zdrowia dzieci i młodzieży* oprócz podkreślenia roli prawidłowego odżywiania się osób w wieku rozwojowym, omawiam - jakże popularną i szeroko reklamowaną - żywność typu *fast-food*, której sztandarowym symbolem jest McDonald's²⁰. Na ten temat szeroko pisał Z. Melosik m.in. w pracy *Ciało i zdrowie w społeczeństwie konsumpcji*²¹, wskazując, że McDonald's zmienia postawy wobec problemu zdrowego odżywiania się poprzez proponowanie społeczeństwu orientacji w kierunku żywności typu *fast-food*. Dzieje się tak do dnia dzisiejszego, wbrew opinii dietetyków i ekspertów w zakresie zdrowego odżywiania podkreślających negatywny wpływ „szybkich dań” na zdrowie, ze względu na zbyt wiele kalorii, dużą zawartość tłuszczu, soli i cukru, przy niewystarczającej ilości warzyw i owoców. Niemijająca moda na żywność i restauracje typu *fast-food* jedynie pogłębia problem nadwagi i otyłości, szczególnie wśród dzieci i młodzieży²². Dlatego też jednym z najważniejszych sposobów przeciwdziałania temu zjawisku jest systematyczna edukacja żywieniowa²³ zarówno dzieci i młodzieży, jak i osób dorosłych (w szczególności rodziców). W przytoczonym artykule postuluję, aby edukacja ta była elementem szkolnej edukacji zdrowotnej, tym bardziej, że w kontekście żywności typu *fast-food* problematyka ta jest ściśle związana z procesem globalizacji, amerykańizacją, reklamą i mediami masowymi. Zakładam, że świadomość tych wpływów oraz krytyczne myślenie wobec wszystkiego, co proponuje zmagdonaldyzowany świat ułatwi dokonywanie zdrowych (a przynajmniej zdrowszych) wyborów żywieniowych i będzie szansą na zmianę stylu życia w kierunku prozdrowotnym.

W grupie artykułów odnoszących się do dzieci i młodzieży z nadmierną masą ciała, w pracach zbiorowych opublikowałam dwa artykuły przedstawiające problemy funkcjonowania psychospołecznego otyłych uczniów w środowisku szkolnym (*Stereotyp otyłości i jego konsekwencje w doświadczeniach dzieci i młodzieży szkolnej* oraz *Otyłość jako wyznacznik*

¹⁹ N. Ogińska-Bulik: *Psychologia nadmiernego jedzenia. Przyczyny, konsekwencje, sposoby zmiany*. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2004.

²⁰ E. Schlosser: *Kraina fast foodów. Ciemna strona amerykańskich szybkich dań*. Wydawnictwo Muza, Warszawa 2005; G. Ritzer: *Makdonaldyzacja społeczeństwa*. Wydawnictwo Muza, Warszawa 2003.

²¹ Z. Melosik: *McDonald's, tożsamość i zdrowie*. W: Z. Melosik (red.): *Ciało i zdrowie w społeczeństwie konsumpcji*. Wydawnictwo Edytor, Toruń-Poznań 1999, s. 91-116.

²² Zgodnie z Raportem Światowej Organizacji Zdrowia, nadwaga i/lub otyłość dotyczy 32% polskich dzieci w wieku 7-9 lat. Wśród badanych krajów europejskich jest to 8 miejsce w rankingu [[Otyłość u dzieci – same z niej nie wyrosną | Pacjent; Nadwaga i otyłość wśród dzieci i młodzieży - Narodowe Centrum Edukacji Żywieniowej \(pzh.gov.pl\)](#)]

²³ I.R. Contento: *Edukacja żywieniowa*. (redakcja naukowa polskiego wydania: B. Woynarowska, N. Ogińska-Bulik, M. Woynarowska-Sołdan). Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2018.

psychospołecznego funkcjonowania dzieci i młodzieży w środowisku szkolnym). W artykułach tych wskazuję na istnienie w społecznej świadomości stereotypu osoby otyłej, którego „ofiarami” są także dzieci i młodzież z nadwagą/otyłością. Kierując się literaturą z zakresu psychologii społecznej, psychologii uprzedzeń oraz socjologii²⁴, a także przywołując liczne artykuły z badań (pochodzących głównie z badań społeczeństwa amerykańskiego) nad znaczeniem nadwagi/otyłości dla funkcjonowania dorastających, staram się ukazać jak trudne może być dorastanie z „piętnem” otyłości. Niestety powszechne stereotypy dotyczące osób z nadmierną masą ciała powodują, że otyli uczniowie narażeni są na wiele form rówieśniczego prześladowania (cyberprzemoc, przemoc werbalną, fizyczną, relacyjną [głównie wykluczenie społeczne]) ze strony rówieśników, ale także nauczycieli. Doświadczenia te wiążą się z wieloma negatywnymi konsekwencjami zarówno dla zdrowia fizycznego, jak i psychospołecznego dorastających z nadwagą/otyłością. W związku z tym, w przywoływanych artykułach podkreślam rolę i znaczenie środowiska szkolnego – z jednej strony w kontekście profilaktyki nadmiernej masy ciała uczniów, z drugiej z kolei - w zakresie przeciwdziałania stygmatyzacji i dyskryminacji uczniów z nadwagą/otyłością. Dodatkowo, w odniesieniu do zjawiska stygmatyzacji uczniów z nadmierną masą ciała w artykule *Stereotyp otyłości i jego konsekwencje* (...) przedstawiłam autorską propozycję szkolnych oddziaływań profilaktycznych wobec zjawiska przemocy rówieśniczej oraz promujących postawy tolerancji wobec uczniów z nadmierną masą ciała.

Wyniki badań i analiz naukowych związanych z problematyką nadmiernej masy ciała, zarówno wśród osób dorosłych, jak również dzieci i młodzieży zostały także przedstawione przeze mnie na konferencjach naukowych²⁵.

2. Obszar drugi związany jest ściśle z kulturą popularną i jej znaczeniem dla zdrowia dzieci i młodzieży. Inspiracją do spojrzenia na kwestię zdrowia, funkcjonowania, edukacji i socjalizacji człowieka przez pryzmat kultury popularnej²⁶ były w szczególności publikacje

²⁴ T.F. Heatherton, R.E. Kleck, M.R. Hebl, J.G. Hull (red.): *Społeczna psychologia piętna*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008; H. Sęk: *Społeczna psychologia kliniczna*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1991; T.D. Nelson: *Psychologia uprzedzeń*. GWP, Gdańsk 2003; A. Giddens: *Nowoczesność i tożsamość*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2010; E. Goffman: *Piętno. Rozważania o zranionej tożsamości*. GWP, Gdańsk 2005; E. Czykwin: *Stygmat społeczny*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008.

²⁵ Międzynarodowa Konferencja Naukowa: *Edukacja pozaszkolna: potrzeby, poszukiwania, innowacje (Perspektywa pedagogiki społecznej)*. Kazimierz Dolny, 17-19.05.2010 r., tytuł referatu: *Psychospołeczne funkcjonowanie osób z nadwagą i otyłością w świetle reakcji społecznych*; Krajowa Konferencja Naukowa: *Zróżnicowanie przestrzeni życia – współczesne wyzwania pedagogiki społecznej*. Goniądz k/Białystoku, 22-23.05.2012 r., tytuł referatu: *Nadmierna masa ciała jako atrybut warunkujący jakość życia współczesnych kobiet*; Międzynarodowa Konferencja Naukowa: *Zdrowie kobiet. Zdrowie mężczyzn. Konteksty kulturowe, społeczne i medyczne*. Poznań, 5-6.12.2011 r., tytuł referatu: *Psychospołeczne konsekwencje nadmiernej masy ciała kobiet z perspektywy oceny społecznej*; IV Międzynarodowa Konferencja Naukowa: *Dylematy pedagogiki społecznej w postmodernistycznym świecie*. Brno, 19-20.04.2012 r., tytuł referatu: *Szkola jako środowisko negatywnych reakcji społecznych wobec uczniów z nadmierną masą ciała*.

²⁶ Zob. np. A. Cybal-Michalska, P. Wierzba (red.): *Dyskursy kultury popularnej w społeczeństwie współczesnym*. Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2012; M. Frąckowiak-Sochańska: *Społeczne konstruowanie kategorii*

Zbyszko Melosika, Zygmunta Baumana, Wojciecha J. Burszty oraz Witolda Jakubowskiego. Przywołani badacze wskazują przede wszystkim, że kultura popularna jest ważnym czynnikiem socjalizacji²⁷ i trudno nie doceniać jej znaczenia dla procesu wychowania, zdrowia i rozwoju człowieka. W tym kontekście należy także przywołać prace naukowe Jerzego Modrzewskiego²⁸, odnoszące się do procesu socjalizacji, jej typów i uwarunkowań, co ma podstawowe znaczenie w pedagogice społecznej i socjologii wychowania. Warto równocześnie podkreślić, że jednym z rodzajów socjalizacji jest socjalizacja zdrowotna, która zachodzi w procesie społecznego, a także kulturowego uczestnictwa jednostki. Kultura bowiem kształtuje m.in. styl i ogólny poziom życia członków danej zbiorowości, wyobrażenia o zdrowiu i chorobie, stan wiedzy dotyczącej przyczynowości chorób²⁹. Jednocześnie globalizacja świata i postępujące ujednoczenie kulturowe powoduje, że w coraz większym stopniu ulegają zatarciu lokalne różnice kulturowe, a wzorce zachowań (w tym zachowań związanych ze zdrowiem) ulegają unifikacji na skutek dominacji amerykańskiej kultury pop. Kultura ta może w swojej różnorodności zarówno wyzwać, jak i ubezwłasnowolniać, może regulować i dyscyplinować tożsamości, albo przeciwnie – rozpraszać je i otwierać nowe przestrzenie możliwości³⁰. Potęga popkultury wynika z jej szerokiej, zróżnicowanej oferty³¹ sprawiając, że zasadniczym wyznacznikiem codziennego funkcjonowania jest wybór³². Jednocześnie, nowoczesność stawiając przed człowiekiem niespotykaną dotychczas gamę możliwości nie wskazuje, jakiego wyboru dokonać. Sytuacja ta nie pozostaje bez wpływu na życie współczesnego człowieka, szczególnie w aspekcie zdrowia, rozwoju, szans życiowych, jakości życia. Dlatego też jedyną drogą, która daje szansę na dokonywanie świadomych wyborów jest wiedza i umiejętności nabyte w procesie edukacji. Wojciech J. Burszta pisał w tym kontekście m.in. „(...) zaniechanie refleksji nad relacją kultury popularnej do edukacji byłoby dziś niewybaczalnym błędem”³³. W związku z tym, w swoich pracach dotyczących roli

zdrowia, choroby i zaburzenia psychicznego w społeczeństwie późnej nowoczesności. Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2019.

²⁷ W. Jakubowski: *Kultura popularna, media i my, czyli refleksje o tożsamości mieszkańca „globalnej wioski”*. W: A. Gromkowska-Melosik, Z. Melosik (red.): *Kultura popularna. Konteksty teoretyczne i społeczno-kulturowe*. Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2010, s. 50.

²⁸ J. Modrzewski: *Próba typologii socjalizacji z perspektywy poznawczej pedagogiki społecznej*. W: T. Frąckowiak, J. Modrzewski (red.): *Socjalizacja a wartości*. Wydawnictwo Eruditus, Poznań 1995, s. 46-51; J. Modrzewski: *Socjalizacja i uczestnictwo społeczne. Studium socjopedagogiczne*. Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2007; J. Modrzewski, A. Matysiak-Błaszczak, E. Włodarczyk (red.): *Środowiska uczestnictwa społecznego jednostek, kategorii i grup (doświadczenia socjalizacyjne i biograficzne)*. Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2018.

²⁹ B. Tobiasz-Adamczyk: *Wybrane elementy socjologii zdrowia i choroby*. Kraków 2000, s. 70.

³⁰ Z. Melosik: *Kultura popularna i tożsamość młodzieży. W niewoli władzy i wolności*. Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2013, s. 24.

³¹ Zob. W.J. Burszta: *Kultura popularna jako wspólnota uczuciowa*. „Kultura Popularna” 2002.

³² A. Giddens: *Socjologia*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008, s. 114.

³³ W.J. Burszta: *Edukacja popkulturowa?* W: W. Burszta, A. De Tchorzewski (red.): *Edukacja w czasach popkultury*. Wydawnictwo Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz 2002, s. 9.

i znaczenia kultury popularnej dla zdrowia współczesnego człowieka staram się wychodzić naprzeciw temu przekonaniu postulując przede wszystkim realizację w systemie kształcenia ogólnego edukacji zdrowotnej³⁴ ukierunkowanej na aktualne problemy i zjawiska dziejące się „tu i teraz”. Przykładem takiego opracowania jest autorska monografia pt. *Młdzież we współczesnej przestrzeni społeczno-kulturowej: wybrane aspekty zdrowotne i pedagogiczne*³⁵, w której poszczególne rozdziały odnoszą się do wybranego wyznacznika kultury popularnej (tj. globalizacja świata, kultury i wartości; moda i konsumpcja; media cyfrowe i portale społecznościowe; cielesność w przestrzeni społecznej; seksualizacja) w aspekcie jego znaczenia dla stylu życia oraz zdrowia fizycznego i psychospołecznego współczesnej młodzieży. Ostatni rozdział monografii oraz zakończenie poświęciłam kwestiom wychowania i edukacji w popkulturze, ze szczególnym podkreśleniem roli i korzyści wynikających z realizacji edukacji zdrowotnej.

Potrzebę realizacji edukacji zdrowotnej w szkole i jej znaczenia dla zdrowia i optymalnego funkcjonowania psychospołecznego dorastających w popkulturze zaakcentowałam także w artykułach naukowych³⁶ wskazując z jednej strony na najważniejsze przejawy kultury popularnej i potencjalne zagrożenia dla zdrowia i rozwoju młodego pokolenia, z drugiej z kolei - przekonując o konieczności uwzględniania treści związanych z popkulturą w obszarze edukacji zdrowotnej. Ponadto, potrzeba realizacji edukacji zdrowotnej wśród dorastających w kontekście dorastania w popkulturze został także wyrażony w trakcie Międzynarodowej Konferencji Naukowej pt.: *Na pograniczach edukacji - kontynuacje. Rozważania o współczesnej edukacji zdrowotnej* (Racibórz, 18-19.09.2012 r.) w postaci referatu pt. *Szkolna edukacja zdrowotna w konfrontacji z kulturą instant* (wraz z dr Joanną Bulską).

W obrębie zagadnień związanych z kulturą popularną w relacji do zdrowia, socjalizacji i edukacji dzieci i młodzieży szczególną uwagę poświęciłam problematyce mediów i narzędzi cyfrowych oraz przestrzeni wirtualnej, która współcześnie jest jednym z podstawowych elementów środowiska życia dorastających. Warto zauważyć, że kategoria środowiska jest podstawowym pojęciem pedagogiki społecznej. Dla Heleny Radlińskiej środowisko stanowiło

³⁴ Edukacja zdrowotna jest rozumiana jako „(i) proces, w którym ludzie uczą się dbać o zdrowie własne i innych (ii) proces dydaktyczno-wychowawczy, w którym dzieci i młodzież uczą się, jak żyć, aby zachować i doskonalić zdrowie własne i innych ludzi oraz tworzyć środowisko sprzyjające zdrowiu, a w przypadku wystąpienia choroby lub niepełnosprawności aktywnie uczestniczyć w leczeniu lub rehabilitacji, radzić sobie i zmniejszać ich negatywne skutki” (B. Woynarowska: *Organizacja i realizacja edukacji zdrowotnej w szkole. Poradnik dla dyrektorów szkół i nauczycieli*. ORE, Warszawa 2011, s. 6).

³⁵ K. Leksy: *Młdzież we współczesnej przestrzeni społeczno-kulturowej: wybrane aspekty zdrowotne i pedagogiczne*. Wydawnictwo Difin, Warszawa 2020, ISBN 978-83-808-5548.

³⁶ K. Leksy: *Kultura popularna a styl życia - konteksty edukacyjne*. „Pedagogika Społeczna” 2012, nr 2, s. 59-70; K. Leksy: *Kultura "instant": kontekst szkolnej edukacji zdrowotnej*. W: I. Gembalczyk, B. Fedyn (red.): *Edukacja zdrowotna dokonania, aktualności, perspektywy*. Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej, Racibórz 2013, s. 66-74.

podstawową kategorię pojęciową tworzonej przez nią pedagogiki społecznej (rozumianej jako teoria i praktyka pracy społecznej) i oznaczało „przestrzeń, w której realizowane są cele wychowania za pomocą form oświatowych, kulturalnych, socjalnych”³⁷. Z kolei Ewa Marynowicz-Hetka zauważa, że pojęcie „środowiska życia” obejmuje „wszystkie możliwe konfiguracje elementów środowiska, w którym przebywa jednostka ludzka”³⁸. W związku z powyższym, w swoich analizach naukowo-badawczych przestrzeń wirtualną traktuję także jako jedno z ważnych środowisk socjalizacyjnych młodego pokolenia. Taki sposób ujmowanie przeze mnie świata cyfrowego uzasadnia również literatura przedmiotu, w której od wielu lat wskazuje się na nową jakość dzieciństwa charakteryzującą się stałym kontaktem z nowoczesną technologią (telewizją interaktywną, komputerem, Internetem, telefonem komórkowym)³⁹.

Nie zapominając o możliwościach, jakie daje technologia informacyjno-komunikacyjna i nie pomniejszając ich użyteczności⁴⁰, w większości swoich artykułów na ten temat staram się jednak uświadamiać potencjalne zagrożenia (problem uzależnienia od mediów cyfrowych⁴¹; cyberprzemoc⁴²; udostępnianie materiałów wizualnych i informacji na swój temat⁴³) i możliwości przeciwdziałania negatywnym wpływom i szkodliwym zachowaniom związanych z nadużywaniem cyfrowych narzędzi i przestrzeni wirtualnej. Przykładowo, w artykule *Wirtualne dzieciństwo: aspekty zdrowotne i edukacyjne*⁴⁴ wskazuję m.in. na zdrowotne aspekty nadużywania multimediów oraz rolę edukacji medialnej i zdrowotnej traktowanych jako „narzędzia” służące krytycznemu odbiorowi medialnych treści oraz kształtujących „zdrowe” zasady korzystania z multimediów. Zwracam tu także uwagę na znaczenie i konieczność pedagogizacji rodziców w zakresie korzystania przez dzieci z mediów cyfrowych („edukacja medialna rodziców”). Wskazuję także ważną rolę szkoły w procesie kształtowania

³⁷ W. Sroczyński: *Pedagogika społeczna czy/a środowiskowa?* „Kultura i Edukacja” 2007, nr 2, s. 61.

³⁸ E. Marynowicz-Hetka: *Pedagogika społeczna. Podręcznik akademicki*. T.1. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006, s. 54.

³⁹ Por. J. Izdebska: *Dziecko w świecie mediów i multimediów – relacje o charakterze pośrednim*. W: J. Izdebska (red.): *Dziecko w rodzinie i w środowisku rówieśniczym. Wybrane zagadnienia i źródła z pedagogiki społecznej*. Trans Humana, Białystok, 2003, s. 338.

⁴⁰ K. Borzucka-Sitkiewicz, K. Leksy: *ICT w edukacji, profilaktyce i terapii - przykłady dobrych praktyk*. „Studia Edukacyjne” 2018, nr 48, s. 187-200.

⁴¹ K. Leksy: *Media - dobrodziejstwo, które uzależnia*. W: J.A. Malinowski (red.): *Diagnoza i profilaktyka uzależnień wśród młodzieży wyzwaniem dla społeczności lokalnej*. Wydawnictwo Edukacyjne Akapit, Toruń 2016, s. 113-122.

⁴² K. Leksy: *Społeczny terror z wykorzystaniem technologii: od przemocy tradycyjnej do cyberbullying*. W: E. Jarosz, S. Neslusanova, I. Emmerova (red.): *Socialni pedagogika ve službe cloveku a spolecnosti: CD z mezinarodni konference*. Institut Mezioborovych Studii, Brno 2014. s. 735-741.

⁴³ K. Leksy: *Ekshibicjonizm społeczny w przestrzeni wirtualnej: rozważania społeczno-pedagogiczne*. „Chowanna” 2014, t. 1, nr 2, s. 305-317; K. Borzucka-Sitkiewicz, K. Leksy: *Social exhibitionism online: a threat to children and youths*. W: H. Krauze-Sikorska, M. Klichowski (red.): *Świat małego dziecka przestrzeń instytucji, cyberprzestrzeń i inne przestrzenie dzieciństwa*. [T. 5], Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Poznań 2017, s. 415-424; K. Borzucka-Sitkiewicz, K. Leksy: *Ekshibicjonizm społeczny w Internecie: motywy i potencjalne zagrożenia dla zdrowia i bezpieczeństwa młodzieży*. Katowice, 2017.

⁴⁴ K. Leksy: *Wirtualne dzieciństwo: aspekty zdrowotne i edukacyjne*. „Wychowanie na co Dzień” 2014, nr 5, s. 35-39.

umiejętności krytycznego odbioru przekazów medialnych przez uczniów i rodziców/opiekunów. Dodatkowo wyrażam przekonanie, że kompetencje medialne mogą i powinny być nabywane w ramach zajęć z edukacji zdrowotnej. Podobnie w artykule *Zdominowani przez technologię informatyczno-komunikacyjną: o konsekwencjach naznaczenia cyfrowym dzieciństwem*⁴⁵ staram się przybliżyć problematykę uczestnictwa dzieci w rozmaitych formach cyfrowych technologii przywołując dane statystyczne oraz analizując media cyfrowe z perspektywy szans i zagrożeń rozwojowych i zdrowotnych dzieci. Ponadto, biorąc pod uwagę, że media cyfrowe są często traktowane przez rodziców i opiekunów jako swoista „pomoc” w opiece i wychowaniu najmłodszych, w przywoływanym artykule postuluję pedagogizację rodziców, głównie w zakresie wzrostu świadomości konsekwencji korzystania przez najmłodszych z urządzeń cyfrowych, co niejednokrotnie dzieje się bez nadzoru i ograniczenia czasowego. Z kolei, w artykule pt. *Possibilities of shaping health-seeking behaviours among children and teenagers of the „Digital Natives” generation*⁴⁶ [Możliwości kształtowania zachowań prozdrowotnych wśród dzieci i młodzieży pokolenia „Digital Natives”] wraz z współautorką artykułu dr Aliną Dworak podkreślamy znaczenie zaangażowania w media cyfrowe z perspektywy konsekwencji zdrowotnych dorastających. Aby zminimalizować potencjalne zagrożenia płynące z (nad)używania nowych mediów, w artykule postulujemy podejmowanie działań profilaktycznych i edukacyjnych (m.in. za pośrednictwem szkolnej edukacji zdrowotnej) mających na celu zwiększenie świadomości w zakresie pozytywnych i negatywnych skutków korzystania z cyfrowych urządzeń, jak również służących nabywaniu umiejętności korzystania z nich w sposób najbardziej optymalny dla zdrowia.

Konsekwencją zainteresowań tematyką mediów cyfrowych, zachowań i ich motywów oraz potencjalnych zagrożeń dla zdrowia i bezpieczeństwa młodych ludzi w przestrzeni internetowej były badania przeprowadzone wraz z dr hab. Katarzyną Borzucką-Sitkiewicz wśród uczniów szkół gimnazjalnych z terenu województwa śląskiego. Efektem przeprowadzonych badań jest współautorska publikacja pt. *Ekshibicjonizm społeczny w Internecie: motywy i potencjalne zagrożenia dla zdrowia i bezpieczeństwa młodzieży*⁴⁷, w której internetowa przestrzeń omawiana jest w kontekście procesu socjalizacji młodego pokolenia, jak również z perspektywy znaczenia Internetu i mediów społecznościowych dla

⁴⁵ K. Leksy: *Zdominowani przez technologię informatyczno-komunikacyjną: o konsekwencjach naznaczenia cyfrowym dzieciństwem*. „Chowanna” 2018, nr 2, s. 119-140.

⁴⁶ K. Leksy, Alina Dworak: *Possibilities of shaping health-seeking behaviours among children and teenagers of the „Digital Natives” generation*. „Studia Edukacyjne” 2018, nr 50, s. 515-533.

⁴⁷ K. Borzucka-Sitkiewicz, K. Leksy: *Ekshibicjonizm społeczny w Internecie: motywy i potencjalne zagrożenia dla zdrowia i bezpieczeństwa młodzieży*. Katowice, 2017.

współczesnej młodzieży. W części empirycznej zostały zaprezentowane wyniki badań własnych obejmujących diagnozę aktywności badanych gimnazjalistów w przestrzeni wirtualnej oraz weryfikację postawionych hipotez badawczych. W podsumowaniu monografii zwracamy uwagę na potrzebę edukacji medialnej oraz edukacji zdrowotnej, które w zastanej (hiper-medialnej) rzeczywistości społeczno-kulturowej powinny stanowić nieodzowny obszar pedagogicznego oddziaływania.

Tematyka dorastania w cyberprzestrzeni była także motywem przewodnim wystąpień na konferencjach naukowych⁴⁸

3. Trzeci obszar moich zainteresowań naukowo-badawczych dotyczy problematyki ciała w przestrzeni społeczno-kulturowej, w tym w przestrzeni internetowej. Zainteresowanie tą problematyką wiąże się z prowadzonymi w początkowym etapie mojej pracy naukowo-badawczej badaniami dotyczącymi nadmiernej masy ciała. Zagadnienie to poszerzyłam jednak o analizy związane z wizerunkiem ciała i jego znaczeniem dla fizycznego i psychospołecznego funkcjonowania jednostki. Jednocześnie, ze względu na to, że kulturowy „nakaz” idealnego wyglądu (utożsamianego przede wszystkim ze szczupłą sylwetką) dotyczy głównie kobiet, swoje analizy naukowo-badawcze poświęciłam także zagadnieniom dotyczącym wizerunku ciała kobiecego we współczesnej przestrzeni społeczno-kulturowej. Tematykę tę rozpoczyna artykuł pt. *Negatywne skutki wizualizacji kobiecego ciała w kulturze współczesnej*⁴⁹, w którym omawiam znaczenie wizerunku własnego ciała dla kształtowania się tożsamości człowieka, doświadczanych emocji oraz zachowań determinowanych (samo)oceną swojego ciała. Warto podkreślić, że prymat cielesności w kulturze zachodniej oraz nierealne wręcz standardy fizycznej atrakcyjności, przede wszystkim kobiecego ciała, są często źródłem braku satysfakcji z wyglądu ciała, niskiej samooceny, zaburzeń odżywiania (np. anoreksja, bulimia, otyłość), a nawet depresji. Równocześnie, duże znaczenie w propagowaniu kultu pięknego (szczupłego) ciała ma kultura popularna i media masowe (np. seriale telewizyjne - opery mydlane; reklama; teledyski; lalka Barbie). Powoduje to, że kobiety od najmłodszych lat podlegają kulturowej socjalizacji w kierunku atrakcyjności fizycznej i szczupłego ciała. Biorąc jednocześnie pod uwagę, że promowany ideał kobiecego ciała jest trudny do osiągnięcia,

⁴⁸ III Międzynarodowa Konferencja Naukowa: *The educational and social world of a child between institutional space, open public space and cyberspace*. Poznań, 03.03.2016 r., tytuł referatu: *Ekshibicjonizm społeczny on-line jako zagrożenie dla dzieci i młodzieży* (współautorka referatu: dr hab. K. Borzucka-Sitkiewicz); Międzynarodowa Konferencja Naukowa: *Środowiska wychowawcze wobec kształtowania postaw ekologicznych i prozdrowotnych*. Cieszyn, 07.11.2017 r., tytuł referatu: *Możliwości kształtowania zachowań prozdrowotnych wśród dzieci i młodzieży „Pokolenia C”* (współautorka referatu: dr A. Dworak); I Międzynarodowa Konferencja Naukowa: *Zdrowie dzieci i młodzieży – implikacje pedagogiczne*. Warszawa, 20.06.2018 r., poster: *Ekshibicjonizm społeczny w Internecie jako zagrożenie dla zdrowia i bezpieczeństwa młodzieży* (współautorka: dr hab. K. Borzucka-Sitkiewicz).

⁴⁹ K. Leksy: *Negatywne skutki wizualizacji kobiecego ciała w kulturze współczesnej*. „Auxilium Sociale Novum” 2008, nr 1, s. 77-94.

kobiety i dziewczęta podejmują szereg, często niebezpiecznych dla zdrowia działań (np. zaburzenia odżywiania; nadmierny wysiłek fizyczny; nadmierne korzystanie z solarium; operacje plastyczne), które mają je przybliżyć do upragnionego ideału i sprawić, aby wreszcie poczuły się szczęśliwe i spełnione. Niestety kobiety często celu tego nie osiągają nigdy, co nie pozostaje bez wpływu na ich psychospołeczne samopoczucie, nie tylko w okresie dorosłości, ale także w dzieciństwie.

Problematykę znaczenia ciała we współczesnej przestrzeni społeczno-kulturowej podejmuję także w artykule pt. *Ciało w kulturze wizualnej: wybrane konteksty*⁵⁰, w którym staram się zaakcentować, że w „cywilizacji obrazu” troska o piękne ciało jest powiązana z wystawianiem go na „pokaz” stając się wizytówką tożsamości człowieka. Tożsamość została zatem zredukowana do cielesności i coraz częściej jest uosabiana przez rozmaite wizualne reprezentacje. Zjawisko to, nazywane w literaturze przedmiotu „somatyzacją tożsamości”⁵¹ sprawia, że ciało staje się najważniejszym obszarem zainteresowania i pracy nad sobą współczesnego człowieka oraz głównym źródłem poczucia własnej wartości. Dodatkowo, praktyki te wiążą się ze zjawiskiem ekshibicjonizmu społecznego w Internecie i mediach społecznościowych, co także nie pozostaje przez konsekwencji, zarówno dla osób upubliczniających swój wizerunek w mediach, jak i obserwatorów⁵². Niestety, wielu młodych ludzi buduje swoją samoocenę i poczucie własnej wartości tylko i wyłącznie w oparciu o wygląd zewnętrzny, liczbę *lajków* czy osób „obserwujących” w mediach społecznościowych oraz na podstawie porównań swojego ciała z obrazami ciał innych użytkowników sieci. W obliczu potencjalnych negatywnych konsekwencji dla funkcjonowania fizycznego i psychospołecznego młodych ludzi, w przytaczanym artykule postuluję przede wszystkim wdrażanie i realizację w szkołach edukacji mającej na celu podniesienie kompetencji medialnych, w tym krytycznego odbioru medialnych przekazów (*media literacy*).

W swoich analizach dotyczących znaczenia cielesności dla współczesnego człowieka, wiele uwagi poświęciłam kobietom, które w znacznie większym aniżeli mężczyźni stopniu podlegają surowej, społecznej ocenie (i samoocenie) ze względu na wygląd ciała i atrakcyjność fizyczną. Mając jednocześnie na uwadze wielość ról społecznych pełnionych przez kobiety

⁵⁰ K. Leksy: *Ciało w kulturze wizualnej: wybrane konteksty*. „Chowanna” 2015, t. 2, s. 185–198.

⁵¹ Co jest rozumiane jako ograniczanie tożsamości człowieka do jego ciała.

⁵² Piszę na ten temat m.in. w artykułach: K. Leksy: *Ciało w społecznej przestrzeni Internetu – wpływ porównań społecznych na samoocenę i zachowania związane z ciałem młodych dorosłych*. „Studia Pedagogiczne. Problemy społeczne, edukacyjne i artystyczne” 2023, t. 42 nr 1; oraz K. Leksy: *Wpływ czasowego zaangażowania w media społecznościowe młodych dorosłych na zachowania związane z wyglądem ciała*. „Studia Edukacyjne” 2022, nr 65, s. 99-116. Problematyka ta została także przeze mnie przedstawiona w trakcie II Konferencja: *Wokół Nauk Społecznych pod hasłem: „Młodość oczami naukowców” zorganizowanej z okazji jubileuszu 50-lecia Wydziału Nauk Społecznych UŚ*. Katowice, 15-16.12.2022 r., tytuł wystąpienia: *Znaczenie mediów społecznościowych dla samooceny i zachowań związanych z wyglądem ciała młodych dorosłych*.

(rola matki, żony, pracownicy, opiekunki starszych i/lub chorych członków rodziny), dodatkową powinnością zdaje się być troska o idealne ciało i atrakcyjny wygląd zewnętrzny. Równocześnie, pogodzenie tak wielu ról składających się na wizerunek „superkobiety” odbywa się często kosztem zdrowia, a konflikt na linii *work-life balance* sprawia, że kobiety wręcz zaniedbują swoje zdrowie fizyczne i psychiczne. Refleksje te znalazły swój wyraz m.in. w artykułach opublikowanych w pracach zbiorowych: *Kobieta "menedżerem" codzienności: wielość pełnionych ról a zdrowie*⁵³; *Kobieta wobec wyzwań życia codziennego - konsekwencje dla zdrowia*⁵⁴; *Rola rodziny w kształtowaniu prozdrowotnych postaw wobec własnego ciała i zdrowia dziewcząt*⁵⁵. W sposób szczególny pragnę tu zwrócić uwagę na artykuł dotyczący znaczenia rodzicielskich postaw i zachowań w procesie socjalizacji zdrowotnej dziewcząt mając na uwadze nie tylko pełnione w przyszłości role społeczne, ale także prozdrowotne postawy względem własnego ciała. Tematyka ta była także przedmiotem referatu pt. *Wielowymiarowość aktywności życiowej współczesnej kobiety w kontekście zdrowia* wygłoszonego wraz z dr Aliną Dworak w trakcie Międzynarodowej Multidyscyplinarnej Konferencji Naukowej pt. *Kobieta w mozaice kulturowej. Wymiary przestrzeni życia i aktywności obywatelskiej* (Kraków, 14-15.11.2013 r.).

4. Ostatni, czwarty obszar moich naukowych zainteresowań odnosi się do roli szkoły w zakresie profilaktyki, edukacji i promocji zdrowia w obliczu aktualnych zagrożeń zdrowia i bezpieczeństwa wszystkich członków szkolnej społeczności. Wyłonienie się tego obszaru zainteresowań naukowych w znacznym stopniu wiąże się z otrzymanymi grantami oraz badaniami prowadzonymi we współpracy międzynarodowej. W kontekście otrzymanych grantów, pragnę zwrócić uwagę na dwa z nich. Pierwszy dotyczył profilaktyki chorób nowotworowych, drugi z kolei odnosił się do zarządzania szkołą w okresie pandemii COVID-19. Efektem obu otrzymanych grantów były zarówno publikacje naukowe (polsko i anglojęzyczne), jak również udział w krajowych i zagranicznych konferencjach naukowych, gdzie zostały przedstawione najważniejsze wyniki z przeprowadzonych badań.

Pierwszy z grantów zatytułowany pt. *Promocja zdrowego sposobu odżywiania i aktywności fizycznej w szkołach podstawowych na terenie miasta Bytomia – diagnoza*

⁵³ K. Leksy: *Kobieta "menedżerem" codzienności: wielość pełnionych ról a zdrowie*. W: E. Zawisza, M. Lubińska-Bogacka (red.): *Kobieta w mozaice kulturowej. T. 1, Rola stereotypów i kultury w kreacji kobiecości*. Wyd. "Scriptum", Kraków 2014, s. 109-118.

⁵⁴ K. Leksy: *Kobieta wobec wyzwań życia codziennego - konsekwencje dla zdrowia*. W: A. Dworak, K. Leksy (red.): *Kobieta - zdrowie - ciało perspektywa biopsychospołeczna*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2014, s. 17-31.

⁵⁵ K. Leksy: *Rola rodziny w kształtowaniu prozdrowotnych postaw wobec własnego ciała i zdrowia dziewcząt*. W: A. Dworak, K. Leksy (red.): *Kobieta - zdrowie - ciało perspektywa biopsychospołeczna*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2014, s. 133-145.

potrzeb edukacyjnych w kontekście planowania skutecznych działań z zakresu pierwotnej profilaktyki chorób nowotworowych był realizowany w latach 2018 – 2019 i został przyznany oraz finansowany przez Fundację Polska Liga Walki z Rakiem (wysokość finansowania: 15.000 zł). Działanie badawcze w ramach tego grantu realizowałam we współpracy z dr hab. Katarzyną Borzucką-Sitkiewicz⁵⁶. Wyniki przeprowadzonych badań w ramach w/w projektu opublikowane zostały w autorskich i współautorskich artykułach naukowych⁵⁷. Pragnę podkreślić, że w ramach podjętej problematyki ponownie ważnymi obszarami moich analiz naukowo-badawczych stały się: zdrowe odżywianie się oraz aktywność fizyczna. W tym przypadku jednak kwestie te wiązały się z problematyką chorób nowotworowych, choć warto podkreślić, że także nadmierna masa ciała⁵⁸ (w szczególności otyłość) jest etiologicznie powiązana z chorobami nowotworowymi. Odwołując się do przeprowadzonych wyników badań w ramach otrzymanego grantu, zgodnie z którymi wiedza na temat profilaktyki chorób nowotworowych badanych uczniów okazała się niewystarczająca, chciałabym przywołać artykuł pt. *Świadomość zdrowotna uczniów w kontekście zapobiegania chorobom nowotworowym*, w którym podkreślam potrzebę i konieczność podnoszenia świadomości zdrowotnej, w tym onkologicznej uczniów, bowiem tylko rzetelna wiedza może przyczynić się do podejmowania świadomych wyborów prozdrowotnych i profilaktycznych. W przywoływanym artykule staram się także przekonać, że przestrzenią do prowadzenia edukacji onkologicznej może stać się szkolna edukacja zdrowotna. Dodatkowo, ze względu na to, że w nabywaniu świadomości zdrowotnej dzieci i młodzieży, szczególnie ważną rolę odgrywa środowisko rodzinne, oddziaływaniami edukacyjnymi z zakresu profilaktyki onkologicznej należy obejmować także rodziców/opiekunów, którzy są niezwykle ważnymi „modelami” zachowań zdrowotnych dla swoich dzieci.

Jedną z kluczowych zasad w edukacji i promocji zdrowia jest zasada partycypacji grup docelowych w działaniach promujących zdrowie⁵⁹. Udział osób-beneficjentów oddziaływać w

⁵⁶ [Konkurs Onkogranty II \(ligawalkizrakiem.pl\)](http://ligawalkizrakiem.pl)

⁵⁷ K. Leksy: *Świadomość zdrowotna uczniów w kontekście zapobiegania chorobom nowotworowym*. „Pedagogika Społeczna” 2019, nr 2, s. 87-99; K. Borzucka-Sitkiewicz, K. Leksy: *Środowiskowe konteksty nierówności w zdrowiu na przykładzie danych z zakresu epidemiologii chorób nowotworowych w Polsce i województwie śląskim*. „Chowanna” 2019, nr 2, s. 383-396; K. Borzucka-Sitkiewicz, K. Leksy: *Przegląd programów profilaktyczno-wychowawczych w zakresie zdrowego odżywiania się i aktywności fizycznej w szkołach podstawowych na terenie miasta Bytomia (w kontekście zapobiegania chorobom nowotworowym)*. „Człowiek-Niepełnosprawność-Społeczeństwo” 2020, nr 1, s. 97-108; K. Borzucka-Sitkiewicz, K. Leksy: *Znaczenie edukacji zdrowotnej w podnoszeniu świadomości onkologicznej młodzieży*. W: E. Jarosz (red.): *Wielowymiarowość dobrostanu człowieka i społeczeństw, czyli o tym jak szlachetne jest zdrowie*. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2020, s. 255-263; K. Leksy: *The significance of the participatory approach in health promotion and cancer prevention*. „Studia Edukacyjne” 2020, nr 56, s. 309-321.

⁵⁸ Do której w początkowym etapie moich zainteresowań naukowych odnosiły się zagadnienia zdrowego odżywiania się i aktywności fizycznej (zob. obszar pierwszy).

⁵⁹ [Participation | SHE \(schoolsforhealth.org\)](http://schoolsforhealth.org)

podejmowaniu decyzji dotyczących planowania i wdrażania programów promujących zdrowie jest nieoceniony z punktu widzenia możliwości zastosowania oraz skuteczności podejmowanych oddziaływań przejawiających się w poprawie zdrowia oraz wzrostu kompetencji zdrowotnych i zaangażowania w sprawy zdrowia⁶⁰. Biorąc zatem pod uwagę, że aktywne zaangażowanie odbiorców jest kluczowe w kontekście efektywności strategii promocji zdrowia, w artykule pt. *The significance of the participatory approach in health promotion and cancer prevention* staram się przedstawić zalety i możliwości zastosowania podejścia partycypacyjnego w odniesieniu do profilaktyki chorób nowotworowych. W artykule tym zaprezentowałam wyniki badań pochodzących z wywiadów fokusowych z uczniami, których celem było określenie potrzeb uczniów w zakresie efektywnych sposobów przekazywania wiedzy i kształtowania umiejętności w zakresie stylu życia sprzyjającego zdrowiu i profilaktyce onkologicznej, a także obszarów, które uczniowie oceniali jako deficytowe w zakresie posiadanych wiadomości i umiejętności. W przywoływanym artykule staram się zachęcać do urzeczywistniania w szkołach podejścia partycypacyjnego również w odniesieniu do profilaktyki i edukacji onkologicznej kierując się przekonaniem, że aktywne uczestnictwo uczniów w działaniach promujących zdrowie podnosi ich motywację i zwiększa zaangażowanie w inicjatywy promujące zdrowie.

Wyniki badań przeprowadzonych w ramach przywoływanego projektu badawczego zostały przedstawione na dwóch ogólnopolskich konferencjach naukowych⁶¹.

Drugi z otrzymanych grantów, którego byłam kierownikiem pt. *Alfabetyzm zdrowotny dyrektorów/wicedyrektorów szkół w czasie pandemii COVID-19 – badania międzynarodowe* był realizowany w latach 2021 – 2022. Projekt ten był finansowany w ramach programu pn. „Inicjatywa Doskonałości Badawczej” Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach (wysokość finansowania: 117.740 zł)⁶². Badania wśród dyrektorów/wicedyrektorów szkół były prowadzone jednocześnie w wielu krajach na całym świecie w ramach sieci COVID-HL⁶³, a wyniki zostały opublikowane w krajowych i zagranicznych wysoko punktowanych czasopismach naukowych oraz zaprezentowane na

⁶⁰ U. Griebler, D. Rojatz, V. Simovska, R. Forster: *Effects of student participation in school health promotion: a systematic review*. „Health Promotion International” 2017, Vol. 32, Issue 2, s. 195–206.

⁶¹ Ogólnopolska Konferencja Naukowa: *Edukacyjne drogi i bezdroża*. Kraków, 05.03.2019 r., tytuł referatu: *Realizacja profilaktyki onkologicznej w śląskich szkołach – raport z badań* (współautorka referatu dr hab. K. Borzucka-Sitkiewicz); IV Ogólnopolska Konferencja Naukowa: *Wymiary chorób cywilizacyjnych i społecznych XXI w.* Lublin, 12.04.2019 r., tytuł referatu: *Profilaktyka chorób nowotworowych powiązanych z nieprawidłową dietą i niską aktywnością fizyczną – skuteczność działań realizowanych w szkołach na terenie miasta Bytomia* (współautorka referatu dr hab. K. Borzucka-Sitkiewicz).

⁶² [IDB | Konkursy „Zielony Horyzont” i „Horyzont Postcovidowy” rozstrzygnięte | Uniwersytet Śląski w Katowicach \(us.edu.pl\)](#); W skład zespołu projektowego wchodził: dr hab. K. Borzucka-Sitkiewicz (Instytut Pedagogiki, WNS, UŚ) oraz dr hab. R. Muster, prof. UŚ (Instytut Socjologii, WNS, UŚ).

⁶³ [COVID-19 and Health Literacy \(covid-hl.eu\)](#)

międzynarodowych konferencjach. W moim dorobku publikacyjnym odnoszącym się do prezentowanego projektu badawczego wyłaniają się dwa obszary:

- I. zarządzanie szkołą, radzenie sobie ze stresem i samoocena zdrowia dyrektorów/wicedyrektorów szkół w okresie pandemii COVID-19;
- II. alfabetyzm zdrowotny⁶⁴ osób zarządzających szkołami i jego znaczenie dla dbałości o zdrowie własne i wszystkich członków społeczności szkolnej.

Warto zwrócić uwagę, że w czasie pandemii w środowisku szkolnym przeprowadzono wiele badań naukowych dotyczących najczęściej sytuacji i psychofizycznego dobrostanu uczniów oraz nauczycieli⁶⁵. Niewiele jednak uwagi poświęcano dyrektorom szkół, szczególnie w aspekcie ich zdrowia i radzenia sobie w trudnym pandemicznym okresie. Dlatego też w publikacjach dotyczących omawianego projektu skupiłam się na takich kwestiach jak: odczuwany przez dyrektorów/wicedyrektorów szkół stres związany z pracą zawodową w okresie pandemii koronawirusa (w tym poczucie bezradności oraz poczucie własnej skuteczności; równowaga pomiędzy pracą zawodową a życiem prywatnym (*work-life balance*) kadry zarządzającej szkołami; zachowania związane z pracą zawodową potencjalnie zagrażające zdrowiu dyrektorów/wicedyrektorów w czasie pandemii COVID-19 (w oparciu o trzy subskale koncepcji *Self-Endangering Work Behaviour*). Wymienione kwestie analizowane były w relacji do zdrowia fizycznego i psychospołecznego, a także w odniesieniu do zjawiska wypalenia zawodowego. W tym kontekście pragnę zwrócić uwagę na artykuły dotyczące w/w problematyki, a jednocześnie potwierdzające moją współpracę międzynarodową, międzyinstytucjonalną i interdyscyplinarną:

- i. **Karina Leksy**, Mirosław Wójciak, Grzegorz Gawron, Rafał Muster, Kevin Dadaczynski, Orkan Okan: *Work-Related Stress of Polish School Principals during the COVID-19 Pandemic as a Risk Factor for Burnout*. „International Journal of Environmental Research and Public Health” 2023, t. 20, nr 1, s. 1-17.
- ii. **Karina Leksy**, Rafał Muster, Mirosław Wójciak: *Self-endangering Work Behaviour of Polish School Principals During the Coronavirus Pandemic*. „Studia Socjologiczne”

⁶⁴ W literaturze przedmiotu pojęcie „alfabetyzmu zdrowotnego” jest definiowane jako wiedza, motywacja i kompetencje ludzi niezbędne do zdobywania, rozumienia, oceniania i wykorzystania informacji dotyczących zdrowia. Dzięki temu ludzie mogą dokonywać oceny i podejmować decyzje dotyczące opieki zdrowotnej, profilaktyki chorób i promocji zdrowia w celu utrzymania lub poprawy jakości życia w ciągu życia (K. Sørensen, S. Van den Broucke, J. Fullam, G. Doyle, J. Pelikan, Z. Slonska, H. Brand: *Health literacy and public health: A systematic review and integration of definitions and models*. “Public Health” 2012, 12, 3).

⁶⁵ Np. J. Pyżalski: *Edukacja w czasach pandemii wirusa COVID-19. Z dystansem o tym, co robimy obecnie jako nauczyciele*. Warszawa: EduAkcja. 86-92. <https://zdalnie.edu-akcja.pl/>; K. Makaruk, J. Włodarczyk, R. Szredzińska: *Negatywne doświadczenia młodzieży w trakcie pandemii. Raport z badań ilościowych*. Warszawa, 2020; G. Ptaszek, G.D. Stunża, J. Pyżalski, M. Dębski, M. Bigaj (red): *Edukacja zdalna: co stało się z uczniami, ich rodzicami i nauczycielami?* Gdańsk, 2020; M. Woynarowska, B. Woynarowska (red): *Szkoła i zdrowie jej uczniów i pracowników*. Gdańsk 2022.

2023, nr 2, s. 111-130.

- iii. Rafał Muster, **Karina Leksy**: *Zarządzanie szkołą w czasie pandemii Covid-19 – pomiędzy ideał work-life balance a rzeczywistością*. „Polityka Społeczna” 2022, t. 583, nr 10, s. 13-19.

Ogólne wnioski, jakie zostały sformułowane w wyniku analizy uzyskanych danych wskazują, że dyrektorzy i wicedyrektorzy szkół (w szczególności młodsze kobiety) potrzebują wsparcia metodycznego i psychologicznego w codziennej pracy, szczególnie w sytuacjach kryzysowych, nie tylko celem podniesienia swoich kompetencji zawodowych, ale przede wszystkim w trosce o zdrowie i dobre samopoczucie.

Druga grupa publikacji, która jest efektem przeprowadzonych badań w ramach opisywanego projektu badawczego dotyczy roli i znaczenia dyrektorów/wicedyrektorów szkół oraz ich poziomu alfabetyzmu zdrowotnego dla zainteresowania problematyką zdrowia i wdrażania zasad promocji zdrowia w szkole. Wyniki przeprowadzonych w tym zakresie badań znalazły swoje odzwierciedlenie w publikacjach naukowych:

- i. Karina Leksy: *Różnice we wdrażaniu zasad promocji zdrowia w szkołach w czasie pandemii COVID-19. Rozważania w oparciu o badania przeprowadzone wśród dyrektorów polskich szkół*. „Studia Edukacyjne” 2023, nr 68, s. 47-61.
- ii. Karina Leksy: *Coronavirus-related health literacy of Polish school principals: a cross-sectional study*. „The New Educational Review” 2023/3⁶⁶.

Z przeprowadzonych badań i analiz wynika, że podnoszeniu kompetencji zdrowotnych uczniów i pozostałych członków społeczności szkolnej musi przede wszystkim towarzyszyć zaangażowanie dyrektorów szkół. Świadomość zdrowotna osób zarządzających szkołami oraz ich postawy względem spraw związanych ze zdrowiem są kluczowe w promowaniu zdrowia w szkole (tzw. „przywództwo promujące zdrowie” - *health promoting leadership*⁶⁷) oraz dbałości o swój własny dobrostan psychofizyczny.

Wyniki badań przeprowadzonych wśród dyrektorów i wicedyrektorów szkół w okresie pandemii COVID-19 zostały także zaprezentowane na konferencjach międzynarodowych (zagranicznych)⁶⁸.

⁶⁶ Zaświadczenie potwierdzające przyjęcie artykułu do publikacji znajduje się w załączniku 5.

⁶⁷ A. Eriksson, R. Axelsson, S.B. Axelsson: *Development of health promoting leadership – experiences of a training programme*. „Health Education” 2010, 110, s. 109-123.

⁶⁸ International Conference on Education and New Developments. Madera, Portugalia, 18-20.06.2022 r., poster: *The excessive workload caused by the COVID-19 pandemic – the consequences for school principals in Poland* (współautorka: dr hab. K. Borzucka-Sitkiewicz); European Conference on Educational Research (ECER Plus) – konferencja online – 1-10.09.2022 r., tytuł referatu: *School principals' opinions regarding health promotion in Polish schools during the coronavirus pandemic. Status of school health promotion in Poland*; 8th Asian Health Literacy Association International Conference (AHLA – online); Changhua, Taiwan, 27-28.10.2022 r., tytuł referatu: *Assessment of the coronavirus and Covid-19 information in the media by Polish school principals*; 15th European

4.2. Omówienie głównego osiągnięcia naukowego

4.2.1. Ogólna charakterystyka rozprawy habilitacyjnej

Celem poznawczym projektu badawczego, który znalazł swoje ostateczne odzwierciedlenie w książce pt. *Znaczenie mediów społecznościowych dla samooceny i zachowań związanych z wyglądem ciała młodych dorosłych. Perspektywa społeczno-pedagogiczna* była diagnoza znaczenia mediów społecznościowych dla samooceny i zachowań związanych z wyglądem ciała młodych dorosłych.

Dynamiczne przemiany cywilizacyjne, społeczno-kulturowe i obyczajowe zdeterminowały sposób myślenia o ciele oraz jego postrzegania, zarówno na poziomie biologicznym, jak i kulturowym⁶⁹. Również sposób, w jaki przeżywane i doświadczane jest własne ciało zależy od wielu czynników, wśród których najważniejsze to struktura anatomiczna i somatyczna, relacje interpersonalne oraz zmienne społeczno-kulturowe⁷⁰. Znaczący wzrost zainteresowania problematyką ciała w kontekście jego miejsca w rzeczywistości społecznej oraz wpływu czynników społecznych i kulturowych na szeroko rozumiane funkcjonowanie człowieka, jako istoty cielesnej nastąpił pod koniec ubiegłego wieku. W socjologii nadano cielesności tak dużą rangę, iż pojawiło się nawet pojęcie: „społeczeństwo somatyczne” dla opisanego tego, jak we współczesnych systemach społecznych ciało stało się „fundamentalnym polem politycznej i kulturowej działalności”⁷¹. Obecnie zainteresowanie ciałem przejawia się zarówno na poziomie indywidualnym (myśli, uczucia i zachowania związane z własną cielesnością, troska o wygląd zewnętrzny i zdrowie), jak i społecznym oraz rynkowym wykorzystującym dla własnych celów wszechobecny kult idealnego ciała.

W literaturze przedmiotu mówi się o procesie cywilizowania ciała, które stało się społecznie znaczącym „przedmiotem” i którego funkcje objęte zostały wymogami kulturowymi⁷². Doprowadziło to do zmian w zakresie obyczajowości zarówno w zakresie pielęgnacji ciała (zaczynając od zabiegów higienicznych przez troskę o dobrą kondycję i ładny wygląd), jak i jego eksponowania i traktowania w kategoriach „towaru na sprzedaż”.

Public Health Conference: *Strengthening health systems: improving population health and being prepared for the unexpected*. Berlin, Niemcy, 9-12.11.2022 r., tytuł referatu: *Life-work balance of school principals during the COVID-19 pandemic in Poland* (współautorzy referatu: dr hab. K. Borzucka-Sitkiewicz; dr hab. R. Muster, prof. UŚ).

⁶⁹ Por. A. Wójtewicz: *Ciało w kulturze konsumpcji*. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2014, s. 53.

⁷⁰ Por. B. Mirucka, O. Sakson-Obada: *Ja cielesne. Od normy do zaburzeń*. GWP, Sopot 2013, s. 93.

⁷¹ B. Turner: *Regulating Bodies. Essays in Medical Sociology*. Routledge, London 1992, s. 12; 162.

⁷² A. Buczkowski: *Społeczne tworzenie ciała. Płeć kulturowa i płeć biologiczna*. UNIVERSITAS, Kraków 2005, s. 22.

Zachodzące przemiany związane są także z zaspokojeniem potrzeb bytowych, konsumpcyjnych takich jak: ubiór, pożywienie, zakupy. Dodatkowo, dotyczą one obyczajowości w zakresie wartości witalnych ciała, przede wszystkim zdrowia i sfery seksualnej. Wskazuje się zatem na swoisty „kanon estetyczny ciała” człowieka, który charakteryzuje się młodością, urodą, zdrowym wyglądem i smukłą sylwetką. Jest to ciało wypielęgnowane i przyodziane w seksowny, modny strój⁷³. Powszechnej dbałości o wygląd ciała towarzyszy także rozwój rozmaitych usług, kosmetologii, medycyny estetycznej, jak również bogata oferta i reklama niezliczonej ilości produktów służących pielęgnacji i upiększaniu ciała⁷⁴.

Społeczno-kulturowe normy odnoszące się do ciała człowieka są transmitowane głównie za pośrednictwem środków masowego przekazu, zarówno tych tradycyjnych (prasa, telewizja), jak i nowych mediów cyfrowych (Internet). Siła tego przekazu jest niezwykle duża i wszechstronna. Media bowiem wkraczają w każdą dziedzinę życia człowieka, próbując narzucić swój świat wartości, organizować czas, decydować o ludzkich wyborach. Nie ulega wątpliwości, że mass media, zarówno te tradycyjne, jak i nowe media cyfrowe są zatem niezwykle silnym nośnikiem socjo-kulturowego ideału szczupłej sylwetki. W przypadku kobiet ideały dotyczą głównie szczupłej sylwetki, z kolei w przypadku mężczyzn - muskulatury⁷⁵. Niebagatelną rolę w promowaniu idealnego ciała odgrywa Internet⁷⁶, a w jego ramach media społecznościowe, w których bez trudu użytkownik napotka nieskazitelne wizerunki kobiet i mężczyzn – już nie tylko celebrytów, ale także „idealnych” znajomych „ze szkolnej ławki”. Dodatkowo, należy podkreślić, że media społecznościowe są dla wielu ich użytkowników zarówno przestrzenią autoprezentacji, jak również źródłem samooceny opartej na porównaniach z innymi. Jednocześnie stwierdzono, że medialne przekazy promujące kulturowe standardy fizycznej atrakcyjności są pozytywnie skorelowane z brakiem satysfakcji z wyglądu własnego ciała, lękiem społecznym, depresją, zaniżoną samooceną oraz zaburzeniami jedzenia⁷⁷. Jednocześnie, dbałość o ciało jest podstawowym

⁷³ J. Gajda: *Antropologia kulturowa. Kultura obyczajowa początku XXI wieku*. Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP, Warszawa 2008, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2008, s. 31.

⁷⁴ B. Woynarowska: *Edukacja do dbałości o ciało*. W: B. Woynarowska (red.): *Edukacja zdrowotna. Podstawy teoretyczne. Metodyka. Praktyka*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2017, s. 294.

⁷⁵ Dla mężczyzn szczupłe, umięśnione męskie ciało stało się powszechnie obowiązującym. Podano za: A. Brytek-Matera: *Obraz ciała – obraz siebie. Wizerunek własnego ciała w ujęciu psychospołecznym*. Wydawnictwo Difin, Warszawa 2008, s. 24.

⁷⁶ Badacze społeczni coraz częściej przyznają, że „nie będą w stanie prawidłowo zrozumieć wielu z najważniejszych przejawów życia społecznego i kulturowego bez włączenia w obszar swoich analiz Internetu oraz zapośredniczonych przez komputer form komunikacji”. Podano za: R.V. Kozinets: *Netografia. Badania etnograficzne online*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2012, s. 15.

⁷⁷ Zob. T.F. Cash, T. Pruzinsky: *Assessing body image and quality of life in medical settings*. W: T.F. Cash, T. Pruzinsky (red.): *Body image. A handbook of theory, research, and clinical practice*. The Guilford Press, New York, London 2004, s. 171-182. Podano za: A. Brytek-Matera, A. Rybicka-Klimczyk: *Wizerunek ciała w anoreksji i bulimii*

warunkiem utrzymania i doskonalenia zdrowia. „Szacunek, postawy i zachowania w stosunku do własnego ciała mają związek ze zdrowiem (...), świadomość zdrowia opiera się na świadomości ciała”⁷⁸.

Współcześnie coraz częściej kwestie związane ze zdrowiem są analizowane w kontekście społeczno-kulturowym, gdzie podkreśla się wpływ zmiennych stratyfikacyjnych, kulturowych czy psychologicznych. Dodatkowo, zagrożenia zdrowia ulegają obecnie gwałtownym przemianom i wykazują duże zróżnicowanie w zależności od wieku, płci, środowiska, warunków kulturowych, społeczno-ekonomicznych i uwarunkowań historycznych⁷⁹. W związku z tym, również w naukach społecznych niezbędne jest interdyscyplinarne podejście do zagadnień związanych ze zdrowiem i jego promocją. Biorąc pod uwagę podjętą problematykę, podejście to towarzyszyło mi na wszystkich etapach pracy nad monografią. Uzasadnieniem do takiego ujmowania przedmiotowej tematyki były także słowa prof. B. Śliwerskiego, który pisze: „W pedagogice XXI wieku pedagodzy doskonale zdają sobie sprawę z tego, że właśnie w pedagogice jako nauce o wychowaniu podejście interdyscyplinarne jest konieczne, gdyż rozwiązywanie problemów wychowawczych wymaga wykorzystania wiedzy z różnych nauk, by prowadząc analizę tego złożonego i wielowymiarowego zjawiska czy procesu, badać go holistycznie”⁸⁰. Zatem podejmując zagadnienia związane z ciałem człowieka oraz rolą mediów społecznościowych dla samooceny, autoprezentacji i zachowań związanych z ciałem korzystałam w szczególności z dorobku nauk biologicznych (biologia atrakcyjności człowieka), socjologicznych (socjologia ciała; socjologia zdrowia i choroby), psychologicznych (psychologia społeczna; społeczna psychologia środowiskowa; psychologia zdrowia), pedagogicznych (pedagogika społeczna i pedagogika zdrowia wraz z edukacją zdrowotną; pedagogika medialna) oraz filozofii i kulturoznawstwa (kultura mediów; kultura popularna). Pragnę jednocześnie zaznaczyć, że interdyscyplinarność naukowego spojrzenia na poruszaną w monografii problematykę nie wykluczało prowadzenia dyskursu naukowego przede wszystkim w obszarze pedagogiki społecznej i pedagogiki zdrowia, która – jako jedna z subdyscyplin pedagogiki - posługuje się zarówno aparatem pojęciowym pedagogiki, jak również pojęciami zaczerpniętymi z medycyny, biologii, psychologii, socjologii i innych nauk.

psychicznej. Wydawnictwo Difin, Warszawa 2009, s. 75.

⁷⁸ O. Weiss: *Świadomość na temat własnego ciała i zdrowia w nowoczesnym społeczeństwie*. „Lider” 1996, nr 6, s. 5-7.

⁷⁹ A. Kowalewska: *Zdrowie i zagrożenia zdrowia a edukacja zdrowotna dzieci i młodzieży*. W: B. Zawadzka, T. Łączek (red.): *Pedagogika zdrowia w teorii i praktyce*. Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, Kielce 2017, s. 159.

⁸⁰ B. Śliwerski: *Nauki o wychowaniu a pedagogika*. „Nauki o Wychowaniu. Studia Interdyscyplinarne”, 2015, 1, s. 33.

4.2.2. Struktura rozprawy habilitacyjnej

Opracowanie składa się z dziewięciu rozdziałów. W rozdziale pierwszym zatytułowanym *Zainteresowanie problematyką ciała w naukach społecznych* staram się ukazać przemiany w zakresie naukowej refleksji o ciele i znaczenia cielesności w naukach społecznych. Okazuje się bowiem, że chociaż ludzkie ciało od dawna stanowiło przedmiot zainteresowania filozofów, teologów, lekarzy, czy przedstawicieli różnych dziedzin sztuki, to jednocześnie przedstawiciele nauk społecznych przez długi czas analizowali człowieka głównie przez pryzmat jego „myśli i uczuć”⁸¹, pomijając wymiar cielesny. W rozdziale tym staram się zatem przedstawić refleksję nad ciałem zaczynając od jego miejsce w myśli filozoficznej, następnie podejmuję motyw wzajemnej „relacji” pomiędzy ciałem a kulturą, z podkreśleniem znaczenia kultury konsumpcyjnej w postrzeganiu i dyscyplinowaniu ciała. Rozdział pierwszy kończę analizą cielesności w kontekście wybranych koncepcji socjologicznych.

Rozdział drugi (*Jednostka w społeczeństwie*) poświęciłam analizie znaczenia dla jednostki ludzkiej uczestnictwa w życiu społecznym oraz roli otoczenia społecznego dla kształtowania się i poczucia własnej tożsamości, wizerunku własnej osoby oraz samooceny. W rozdziale tym wykorzystuję głównie literaturę z zakresu psychologii społecznej oraz socjologii przywołując m.in. teorię interakcjonizmu symbolicznego C.H. Cooleya i G.H. Meada, teorię dramaturgiczną E. Goffmana, teorię jaźni odzwierciedlonej C.H. Cooleya, czy teorię autopercepcji D. Bema. Analizuję tu również zachowania autoprezentacyjne służące podniesieniu oceny społecznej swojej osoby. Rozdział drugi zawiera także rozważania na temat kształtowania się „Ja cielesnego” zarówno w kontekście relacji z osobą znaczącą, jak również oddziaływania kultury popularnej i mediów masowych.

Przedmiotem analiz w rozdziale trzecim zatytułowanym *Znaczenie atrakcyjności fizycznej w kulturze współczesnej* jest atrakcyjność fizyczna – jej wyznaczniki (w odniesieniu do kobiet i mężczyzn), znaczenie oraz zachowania służące podniesieniu atrakcyjności ciała. W rozdziale tym analizuję także pojęcie „wizerunku ciała” oraz jego znaczenia dla psychospołecznego funkcjonowania człowieka.

W rozdziale czwartym (*Media społecznościowe jako nowa przestrzeń życia społecznego*) analizuję zjawiska wirtualności i interaktywności z punktu widzenia funkcjonowania współczesnego człowieka, dla którego przestrzeń Internetu stała się naturalną przestrzenią społecznych interakcji i środowiskiem życia. Zwracam tu także uwagę na znaczenie obrazów i pojęcie „kultury wizualnej” jako dominujących elementów codzienności. W efekcie tej

⁸¹ Z. Bauman: *Ciało i przemoc w obliczu ponowoczesności*. Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń 1995, s. 70.

dominacji ludzie coraz częściej doświadczają i oceniają otaczający świat przez pryzmat medialnych przekazów, w których obrazy mają ogromną siłę oddziaływania. W ramach tego rozdziału, dużo uwagi poświęciłam mediom społecznościowym, których potęga wynika m.in. z faktu przenikania zawartych tam treści i obrazów do świadomości ich użytkowników.

W rozdziale piątym (*Autoprezentacja w mediach społecznościowych*) przedmiotem mojego zainteresowania jest zjawisko autoprezentacji w mediach społecznościowych. W ramach tego rozdziału omawiam współczesne możliwości kreowania cyfrowego wizerunku własnej osoby, znaczenie upubliczniania swojego wizerunku (w postaci zdjęć i filmów) w social mediach, rodzaje zdjęć najczęściej pojawiających się w przestrzeni mediów społecznościowych. Biorąc pod uwagę, że życie w epoce wizualnej doprowadziło do rozpowszechnienia zachowań narcystycznych, w prezentowanym rozdziale omawiam także cechy kultury cyfrowego narcyzmu.

W rozdziale szóstym zatytułowanym *Młodzi dorośli jako kategoria społeczna* dokonałam charakterystyki okresu wczesnej dorosłości na tle periodyzacji rozwoju i życia człowieka, przedstawiłam zadania rozwojowe, wymiary i wskaźniki dojrzałości psychicznej w kontekście zadań okresu wczesnej dorosłości. Rozdział ten poświęciłam także analizie kondycji młodych dorosłych w czasach ponowoczesności oraz scharakteryzowałam tę grupę społeczną w kontekście cech charakterystycznych dla przedstawicieli pokolenia C (nazywanego także: pokoleniem Cyfrowych Tubylców; pokoleniem Google'a; E-generacją i in.).

W rozdziale siódmym (*Metodologiczne podstawy badań własnych*) przedstawiłam metodologiczne podstawy przeprowadzonych badań, w tym: założenia i cele badań, problematykę badawczą, metodę, technikę i narzędzie badawcze, procedurę badawczą oraz opis próby badawczej.

W rozdziałach ósmym i dziewiątym zaprezentowałam wyniki przeprowadzonych badań. W rozdziale ósmym (*Diagnoza znaczenia mediów społecznościowych dla samooceny i zachowań związanych z wyglądem ciała młodych dorosłych*) przedstawiłam wyniki badań będące odpowiedzią na postawione pytania badawcze typu diagnostycznego. Z kolei w rozdziale dziewiątym (*Korelacje pomiędzy zmiennymi demospołecznymi a autoprezentacją, samooceną i zachowaniami związanymi z wyglądem ciała badanych osób – weryfikacja hipotez*) zaprezentowałam wyniki odnoszące się do postawionych pytań badawczych typu weryfikacyjnego.

W *Podsumowaniu i wnioskach* przedstawiłam wnioski z badań własnych oraz wskazówki dla działań wychowawczych, edukacyjnych i profilaktycznych. Zaproponowałam także treści

programów edukacji zdrowotnej odnoszące się do podjętej w monografii tematyki. W Aneksach zawarłam autorski kwestionariusz ankiety (*Aneks 1*) oraz tabelaryczne i graficzne zestawienie przeprowadzonych analiz statystycznych (*Aneks 2*). Opracowanie zakończyłam: Bibliografią; Indeksom osobowym; Spisem tabel, wykresów i rysunków; oraz Streszczeniem pracy w językach: niemieckim i angielskim.

4.2.3. Założenia metodologiczne badań własnych

Biorąc pod uwagę ogromne znaczenie przypisywane atrakcyjności ludzkiego ciała we współczesnej kulturze zachodniej, celem poznawczym przeprowadzonych badań była diagnoza znaczenia mediów społecznościowych dla samooceny i zachowań związanych z wyglądem ciała młodych dorosłych. Celem praktycznym z kolei było sformułowanie wskazań dla praktyki pedagogicznej, w szczególności w zakresie treści programów edukacji zdrowotnej. Badania realizowałam w oparciu o paradygmat ilościowy, który umożliwia masowy opis oraz tworzenie wiedzy obiektywnej będącej podstawą odkrywania praw i formułowania prawidłowości odnoszących się do eksplorowanych zjawisk⁸². Jednocześnie, przeprowadzone badania miały charakter badań diagnostyczno-weryfikacyjnych⁸³. W związku z powyższym, w celu przeprowadzenia badań sformułowałam pytania badawcze typu diagnostycznego i weryfikacyjnego, a w odniesieniu do ostatnich – także hipotezy badawcze.

Problemy badawcze typu diagnostycznego brzmiały:

1. Jaki rodzaj mediów społecznościowych jest najczęściej „używany” przez respondentów?
Z jaką częstotliwością?
2. Jak ważny dla respondentów jest ich wizerunek w social media?
3. Jakie znaczenie dla zachowań i samopoczucia związanego z wizerunkiem własnego ciała respondentów mają treści obecne w mediach społecznościowych?
4. Jakie są formy i sposoby prezentowania się badanych osób w mediach społecznościowych?
5. Jakie są preferencje badanych w zakresie idealnego ciała?
6. Jaka jest samoocena poszczególnych elementów ciała badanych osób?
7. Jakie działania podejmują badani w celu poprawy swojego wyglądu?

Problemy badawcze typu weryfikacyjne brzmiały:

⁸² E. Zaręba: *Badania empiryczne ilościowe i jakościowe w pedagogice*. W: S. Palka (red): *Orientacje w metodologii badań pedagogicznych*. Wydawnictwo Uniwersytet Jagielloński, Kraków 1998, s. 43-45.

⁸³ S. Palka: *Metodologia. Badania. Praktyka pedagogiczna*. GWP, Gdańsk 2006, s. 16-17.

1. Czy, a jeśli tak, to na ile płeć respondentów różnicuje autoprezentację w mediach społecznościowych, samoocenę i zachowania związane z wyglądem ciała?
2. Czy i w jaki sposób wiek badanych osób jest powiązany ze sposobem autoprezentacji w internetowych serwisach społecznościowych, samooceną i zachowaniami związanymi z wyglądem ciała?
3. Czy, a jeśli tak, to jaki istnieje związek pomiędzy miejscem pochodzenia respondentów a prezentacją swojej osoby na portalach społecznościowych, samooceną i zachowaniami związanymi z wyglądem ciała?
4. Czy istnieje, a jeśli tak, to jaka jest korelacja pomiędzy wykształceniem rodziców a autoprezentacją w social mediach, samooceną i zachowaniami ukierunkowanymi na poprawę wyglądu ciała?
5. Czy, a jeśli tak, to w jaki sposób subiektywna ocena własnej pozycji materialnej jest powiązana ze sposobem prezentacji siebie w mediach społecznościowych, samooceną i działaniami mającymi na celu poprawę wyglądu ciała?

W odniesieniu do problemów badawczych typu weryfikacyjnego sformułowałam hipotezy badawcze oraz dokonałam operacjonalizacji zmiennych i wskaźników.

Biorąc pod uwagę założone cele i problemy badawcze, badania prowadziłam w oparciu o metodę sondażu diagnostycznego⁸⁴, w ramach której zastosowałam technikę ankiety internetowej. Narzędzie badawcze stanowił autorski kwestionariusz ankiety⁸⁵. Biorąc pod uwagę, że w literaturze przedmiotu wyróżnia się ankiety internetowe, które dotyczą zagadnień związanych z internetowymi społecznościami (dostarczając wiedzy o różnych aspektach społeczności i kultury online) oraz ankiety odnoszące się do innych zagadnień, niezwiązanych bezpośrednio ze społecznościami i kulturami internetowymi, ale prowadzone są wśród członków danej społeczności internetowej⁸⁶, w badaniach własnych wykorzystałam zarówno pierwszy, jak i drugi rodzaj ankiety. Z jednej strony bowiem starałam się sprawdzić, jak obrazy prezentowane w *social media* wpływają na samoocenę i zachowania związane z

⁸⁴ Metoda ta jest „sposobem gromadzenia wiedzy o atrybutach strukturalnych i funkcjonalnych oraz dynamicznie zjawisk społecznych, opiniach i poglądach wybranych zbiorowości, nasilaniu się i kierunkach rozwoju określonych zjawisk i wszelkich innych zjawiskach instytucjonalnie nie zlokalizowanych w oparciu o specjalnie dobraną grupę reprezentującą populację generalną, w której badane zjawisko występuje” (T. Pilch, T. Bauman: *Zasady badań pedagogicznych. Strategie ilościowe i jakościowe*. Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2001, s. 80).

⁸⁵ Autorski kwestionariusz ankiety, który zawierał 22 pytania oraz metryczkę. Kwestionariusz dotyczył obszarów tematycznych wyznaczonych przez problematykę badawczą, takich jak: rodzaj i częstotliwość korzystania z poszczególnych mediów społecznościowych; treści obecne w mediach społecznościowych istotne w kontekście zachowań związanych z wyglądem ciała i jego oceną; znaczenie wizerunku w mediach społecznościowych; sposoby autoprezentacji w przestrzeni *social media*; preferencje w zakresie idealnego ciała; samoocena poszczególnych elementów ciała; zachowania ukierunkowane na poprawę wyglądu.

⁸⁶ R.V. Kozinets: *Netografia. Badania etnograficzne online*. Wydawnictwo Naukowe PWN SA, Warszawa 2012, s. 70.

ciałem (także te poza siecią internetową), z drugiej jednak strony, kwestię autoprezentacji w mediach społecznościowych traktuję jako zachowanie związane z „życiem” i kulturą portalu społecznościowego.

W badaniach własnych zastosowałam celowy dobór próby - kryterium doboru stanowił wiek respondentów (młodzi dorośli w wieku 18-35 lat) oraz członkostwo w przynajmniej jednym portalu społecznościowym. Badania właściwe poprzedziłam badaniami pilotażowymi w formie ankiety internetowej na grupie 50 młodych dorosłych - użytkowników mediów społecznościowych. Uzyskane wyniki badań pilotażowych zostały włączone do ogólnej próby badawczej. Z kolei badania właściwe przeprowadziłam w roku 2020 za pośrednictwem internetowej ankiety Google. W celu pozyskania jak największej liczby respondentów zastosowałam metodę „kuli śnieżnej”, prosząc respondentów (do których bezpośrednio wysłałam zaproszenie do badań) o rozpowszechnienie kwestionariusza ankiety wśród innych członków portali społecznościowych⁸⁷. Biorąc pod uwagę kompletność wypełnienia kwestionariusza ankiety, do próby badawczej ostatecznie zakwalifikowałam do analizy odpowiedzi 493 młodych dorosłych, przy czym 128 osób stanowili mężczyźni, natomiast 365 – kobiety.

4.2.4. Wybrane wyniki i wnioski z badań oraz wskazówki dla praktyki pedagogicznej

Uzyskane wyniki badań pozwalają stwierdzić, że średnio dla ok. 30-40% młodych dorosłych media społecznościowe są ważną przestrzenią w kontekście postaw wobec wyglądu własnego ciała. Stanowią one bowiem miejsce kreowania własnego wizerunku, motywację do podejmowania zachowań ukierunkowanych na poprawę wyglądu ciała i dbania o jego prezentację, są źródłem wiedzy na temat tego, co jest modne i jak być atrakcyjnym fizycznie, jak również przestrzenią społecznych porównań. To często na tej podstawie młodzi ludzie dokonują samooceny i podejmują rozmaite zachowania związane z poprawą wyglądu ciała, a część z nich upubliczniając w mediach społecznościowych swój wizerunek dokonuje selekcji społecznościowych fotografii. Wyniki badań własnych potwierdziły jednocześnie, to kobiety częściej budują swój internetowy wizerunek oraz częściej wzorują się na innych w kontekście wyglądu ciała i częściej porównują z innymi użytkownikami portali społecznościowych. W większym stopniu zachowania te dotyczą młodszych osób, w szczególności kobiet. Warto także zwrócić uwagę, że takie zmienne, jak miejsce pochodzenia i wykształcenie rodziców nie różnicują w znacznym stopniu internetowej autoprezentacji, samooceny ciała oraz zachowań

⁸⁷ Zob. E. Babbie: *Podstawy badań społecznych*. Wydawnictwo Naukowe PWN SA, Warszawa 2003, s. 205-206.

związanych z wyglądem. Jedynie sytuacja ekonomiczna częściowo wpływała na samoocenę i podejmowanie niektórych zachowań związanych z wyglądem ciała. Można zakładać, że osoby o wyższych zasobach finansowych inwestowały więcej w wygląd ciała i zewnętrzną prezentację, stąd też ich samoocena była wyższa. Prawdopodobnie także z większą świadomością kierowały swoim publicznym, w tym internetowym, wizerunkiem. Jednocześnie, brak znaczących różnic w uzyskanych wynikach badań w zależności od zmiennych socjodemograficznych potwierdza spostrzeżenie A. Giddens'a, iż współczesne społeczeństwo konsumpcyjne jest pod pewnymi względami „społeczeństwem masowym”, w którym różnice klasowe do pewnego stopnia się zacierają. Zatem, sposób ubierania się, odżywiania, dbałości o ciało i spędzania czasu wolnego coraz częściej są konsekwencją wyboru określonego stylu życia, a w coraz mniejszym warunkowane przez tradycyjne wskaźniki klasowej przynależności⁸⁸.

W odniesieniu do uzyskanych wyników badań w podsumowaniu pracy zwróciłam przede wszystkim uwagę na rolę i znaczenie: rodziców w kształtowaniu pozytywnego stosunku do własnego ciała⁸⁹; poczucia umiejscowienia kontroli dla postaw związanych z wyglądem ciała⁹⁰; treningów korzystania z mediów (*Media Literacy Training*)⁹¹; rozwijania cyfrowego alfabetyzmu zdrowotnego (*Digital Health Literacy*)⁹²; rozwijania umiejętności życiowych (*Life Skills*)⁹³. Jednocześnie wiele miejsca poświęciłam roli edukacji zdrowotnej w kształtowaniu pozytywnych postaw względem własnego ciała⁹⁴. Ze względu na to, że fenomen „idealnego” ciała obecnego także w przestrzeni internetowej często wiąże się z szeroko rozumianym zdrowiem⁹⁵, zarówno w wymiarze przyczyn, jak i skutków podejmowanych przez młodych ludzi działań, uważam, że zasadne jest nieustanne nawoływanie do rzetelnego

⁸⁸ A. Giddens: *Socjologia*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008, s. 318-319.

⁸⁹ Zob. np. O. Sakson-Obada: *Pamięć ciała. Ja cielesne w relacji przywiązania i w traumie*. Wydawnictwo Difin, Warszawa 2009, s. 113.

⁹⁰ W. Wosińska: *Psychologia życia społecznego. Podręcznik psychologii społecznej dla praktyków i studentów*. Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2004, s. 83; M. Szpunar: *Kultura cyfrowego narcyzmu*. Wydawnictwa AGH, Kraków 2016, s. 59.

⁹¹ M.P. Levine, L. Smolak: *Ecological and activism approaches to the prevention of body image problems*. W: T.F. Cash, T. Pruzinsky (red.): *Body image. A handbook of theory, research, and clinical practice*. The Guilford, New York 2002, s. 497–505.

⁹² Zob. np. R. van der Vaart, C. Drossaert: *Development of the Digital Health Literacy Instrument: Measuring a Broad Spectrum of Health 1.0 and Health 2.0 Skills*. „Journal of Medical Internet Research” 2017 Jan 24;19(1):e27; doi: 10.2196/jmir.6709.

⁹³ B. Woynarowska: *Podjęcie ukierunkowane na rozwijanie umiejętności życiowych i możliwości jego wykorzystania w edukacji zdrowotnej*. W: B. Woynarowska, M. Kapica (red.): *Teoretyczne podstawy edukacji zdrowotnej. Stan i oczekiwania*. Wydawnictwo KOWEZ, Warszawa 2001, s. 102.

⁹⁴ Chociaż prezentowane w niniejszym opracowaniu wyniki badań odnoszą się do osób w okresie wczesnej dorosłości, to przecież oni także byli przez wiele lat poddawani oddziaływaniom edukacyjnym, wychowawczym i socjalizacyjnym.

⁹⁵ B. Woynarowska: *Zdrowie – podstawowe pojęcie w edukacji zdrowotnej*. W: B. Woynarowska (red.): *Edukacja zdrowotna. Podstawy teoretyczne. Metodyka. Praktyka*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2017, s. 16.

realizowania edukacji zdrowotnej na „miarę dzisiejszych czasów”. Ponadto, kultura popularna to od wielu lat lekceważona i zaniedbana sfera, zarówno w kontekście edukacji w szkołach, jak i w promocji zdrowia⁹⁶. Tymczasem, nie ulega wątpliwości, że treści nowoczesnej edukacji zdrowotnej powinny obejmować zagadnienia z obszaru kultury popularnej, w tym m.in. współczesne sposoby rozumienia zdrowia oraz dbania o zdrowie i ciało. Swoje miejsce powinny tam znaleźć zagadnienia związane z kulturowymi uwarunkowaniami decyzji i zachowań związanych z ciałem i zdrowiem człowieka⁹⁷. Nie należy także bagatelizować wpływu mediów społecznościowych na młode pokolenie, które - jak wskazują dane międzynarodowe - ceni sobie dostęp do informacji tam zawartych, a co więcej, coraz częściej poszukuje w przestrzeni social media informacji związanych ze zdrowiem⁹⁸. A przecież zrozumienie perspektywy młodych ludzi jest kluczowe dla projektowania nowych i bardziej efektywnych oddziaływań edukacyjnych i interwencji zdrowotnych⁹⁹.

System edukacji powinien być ukierunkowany na przekazywanie uczniom wiedzy i kształtowanie umiejętności adekwatnie do potrzeb rozwoju indywidualnego uczniów, pozostawać w ścisłej relacji do społeczno-kulturowych i ekonomicznych warunków życia, a także stanowić kapitał wiedzy i umiejętności, które są niezbędne do efektywnego funkcjonowania w życiu społecznym i radzenia sobie z trudnościami dnia codziennego w młodości i dorosłym życiu. Edukacja zdrowotna powinna zatem stanowić zasadniczy element współczesnego, nowoczesnego systemu edukacji, ale także systemu ochrony zdrowia. Warto w tym miejscu wspomnieć, że chociaż aktualnie treści związane z edukacją zdrowotną są włączone do podstawy programowej przedmiotu „Wychowanie fizyczne” - jako przedmiotu wiodącego¹⁰⁰ oraz przedmiotów: „Przyroda”/„Biologia” i „Edukacja dla bezpieczeństwa”, to jednak istnieje pilna potrzeba wprowadzenia oddzielnego przedmiotu pod nazwą „Edukacja zdrowotna” (lub pod nazwą pokrewną), szczególnie w kontekście współczesnych problemów

⁹⁶ Z. Melosik: *Dyskursy zdrowia w społeczeństwie współczesnym: konteksty teoretyczne*. W: Z. Melosik (red.): *Ciało i zdrowie w społeczeństwie konsumpcji*. Wydawnictwo Edytor, Toruń-Poznań 1999, s. 21.

⁹⁷ Por. A. Wójtewicz: *Ciało w kulturze konsumpcji*. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2014, s. 158.

⁹⁸ E. Frith: *Social media and children's mental health: A review of the evidence*. file:///C:/Users/Karina/Downloads/Social-Media_Mental-Health_EPI-Report.pdf [dostęp: 30.09.2020].

⁹⁹ K.M. Oliver, D. Kirk: *Towards an activist approach to research and advocacy for girls and physical -education*. „Physical Education and Sport Pedagogy” 2016, 21, s. 313-327. Podano za: V.A. Goodyear, K.A. Armour: *What young people tell us about health-related social media and why we should listen*. W: V.A. Goodyear, K.A. Armour (red.): *Young people, social media and health*. Routledge, London and New York 2019, s. 4.

¹⁰⁰ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej. Poz. 356; Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia.

zdrowia psychospołecznego dorastających. Dodatkowo, biorąc pod uwagę tematykę zaprezentowanej rozprawy habilitacyjnej, w obszarze edukacji zdrowotnej oprócz treści dotychczas zawartych w podstawie programowej kształcenia ogólnego z zakresu zdrowia powinny znaleźć się także kwestie dotyczące ciała i jego znaczenia dla fizycznego i psychospołecznego zdrowia człowieka. W zawiązku z tym, w zakończeniu monografii zaproponowałam treści związane z problematyką cielesności, które w moim przekonaniu powinny być uwzględnione w podstawie programowej z zakresu edukacji zdrowotnej i promocji zdrowia. Wśród treści tych uwzględniłam m.in.:

- Nabywanie wiedzy o biologicznych uwarunkowaniach wyglądu fizycznego oraz wyznacznikach atrakcyjności fizycznej w kulturze zachodniej.
- Nabywanie świadomości o konsekwencjach szkodliwych dla zdrowia praktyk ukierunkowanych na podniesienie atrakcyjności fizycznej, szczególnie w okresie adolescencji.
- Kształtowanie poczucia własnej wartości w oparciu o inne, aniżeli wygląd ciała, cechy i umiejętności.
- Kształtowanie odporności psychicznej (*resilience*) i umiejętności radzenia sobie z presją grupy, kierowania się własnymi przekonaniem i nieulegania modom związanym z „idealnym” wyglądem ciała.
- Kształtowanie umiejętności krytycznego odbioru mediów, w tym mediów społecznościowych, w kontekście promowanych w przestrzeni medialnej wizerunków „idealnego” ciała.
- Nabywanie świadomości mechanizmu i znaczenia porównań społecznych dla kształtowania postaw wobec własnego ciała.
- Nabywanie wiedzy na temat stereotypów i przekonań związanych z wyglądem ciała.
- Kształtowanie umiejętności dbałości o ciało zgodnie z zasadami zdrowego stylu życia.

W słowach końcowych monografii zwracam uwagę, że zdrowie nie może być promowane w oderwaniu od rzeczywistości społeczno-kulturowej. Jest ona przecież - w różnych wymiarach i obszarach - zarówno źródłem zagrożeń, jak i zasobów zdrowotnych, z których warto (i należy) korzystać w imię troski o zdrowe społeczeństwo (zdrowie publiczne).

4.3. Informacje o pozostałych osiągnięciach naukowo-badawczych

4.3.1. Publikacje naukowe

Na mój dorobek naukowy składają się łącznie **55** publikacje, z czego **48** po uzyskaniu stopnia naukowego doktora. **Po uzyskaniu stopnia doktora** w roku 2010 mój dorobek stanowią: **3** monografie autorskie, **1** monografia współautorska i **1** książka współredagowana, **28** artykułów w punktowanych czasopismach naukowych z listy MEiN (w tym **2** w czasopismach zagranicznych – 70 i 140 punktów oraz **3** przyjęte do druku w polskich wysoko punktowanych czasopismach naukowych – 70; 100 i 140 punktów), **2** artykuły w niepunktowanych czasopismach naukowych, **12** rozdziałów w monografiach zbiorowych w języku polskim oraz **1** recenzja książki opublikowana w punktowanym czasopiśmie naukowym. Według baz (na dzień 06.09.2023 r.) moje wskaźniki naukometryczne wynoszą:

- Google Scholar – 36 cytowań, h-index: 3;
- Web of Science – 4 cytowań, h-index: 1;
- Scopus – 5 cytowań, h-index: 1.

4.3.2. Udział w konferencjach i seminariach

Wzięłam udział w 24 konferencjach i seminariach naukowych (9 krajowych, 15 międzynarodowych, w tym 7 zagranicznych), w tym po uzyskaniu stopnia doktora w 9 konferencjach krajowych (7 z referatem/prezentacją w formie posteru i dwukrotnie jako głos w dyskusji) oraz 14 konferencjach międzynarodowych, w tym 7 zagranicznych (13 z referatem/prezentacją w formie posteru i 1 głos w dyskusji)¹⁰¹.

Byłam Członkinią Komitetu Organizacyjnego Konferencji z okazji jubileuszu 40-lecia Katedry Pedagogiki Społecznej Uniwersytetu Śląskiego (miejsce i data konferencji: Ustroń, 14-15.10.2019 r.) pt. *Z tradycją w przyszłość. Pedagogika społeczna wobec przemian cywilizacyjno-kulturowych* (patronat PAN).

Byłam także Członkinią Komitetu Organizacyjnego¹⁰² Seminarium i warsztatów „ACTTE project” (*Acting in Context by Training the Trainers in Social Empowerment*) organizowanej przez Instytut Pedagogiki Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach w ramach programu NAWA Akademiczne Partnerstwa Międzynarodowe (miejsce i data seminarium: Katowice, 8-9.09.2022 r.).

¹⁰¹ Szczegółowy wykaz konferencji znajduje się w załączniku.

¹⁰² Wraz z dr hab. K. Borzucką-Sitkiewicz, dr K. Kowalczewską-Grabowską, dr M. Gierczykiem.

4.3.3. Sprawowanie funkcji recenzenta w czasopiśmie punktowanym

W roku 2020 recenzowałam artykuły naukowe w czasopiśmie pt. „Studia Pedagogiczne. Problemy społeczne, edukacyjne i artystyczne” (4 artykuły - 40 punktów). Ponadto, recenzuję artykuły w anglojęzycznych czasopismach zagranicznych: „Plos One” (3 artykuły - 140 punktów); „Health Education Journal” (2 artykuł – 70 punktów); „Cogent Education” (1 artykuł – 40 punktów); „Health Education” (1 artykuł – 40 punktów); „International Journal of Adolescent Medicine and Health” (1 artykuł – 40 punktów); „Miscellanea Anthropologica et Sociologica” (1 artykuł – 40 punktów).

4.3.4. Promotorstwo pomocnicze

W latach 2015-2019 byłam promotorem pomocniczym zakończonym uzyskaniem stopnia naukowego doktora w przewodzie doktorskim Pani mgr Ewy Gawlik (obecnie dr), przygotowywanej pod kierunkiem dr hab. Katarzyny Borzuckiej-Sitkiewicz w Szkole Doktorskiej w Uniwersytecie Śląskim w Katowicach. Temat pracy: *„Sposób percepcji zjawisk obecnych w przekazach kultury masowej a zachowania zdrowotne mieszkańców województwa śląskiego”*.

5. Informacja o wykazywaniu się istotną aktywnością naukową realizowaną w więcej niż jednej uczelni, instytucji naukowej lub instytucji kultury, w szczególności zagranicznej.

Przykładem aktywności naukowych zrealizowanych w więcej niż jednej uczelni są staże naukowe, które odbyłam w 2023 roku w uczelni krajowej i zagranicznej. Staż krajowy odbyłam na Wydziale Studiów Edukacyjnych Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (WSE UAM) kierowanym przez prof. dr hab. Agnieszkę Cybał-Michalską (01.04.2023-30.04.2023). Staż realizowałam pod naukową opieką prof. dr hab. Magdaleny Piorunek. W czasie trwania stażu zapoznałam się z problematyką badań realizowanych przez pracowników WSE UAM w Poznaniu, odbyłam spotkania z pracownikami Zakładu Poradnictwa Społecznego WSE UAM, wzięłam udział w szóstym posiedzeniu Sekcji Poradnictwa Pedagogicznego przy Komitecie Nauk Pedagogicznych Państwowej Akademii Nauk oraz VII. Ogólnopolskiej Konferencji pt. *Strefa projektów edukacyjnych i społecznych WSE UAM*. Dziękując swoim doświadczeniem naukowo-badawczym, na spotkaniu ze Studenckim Kołem Naukowym Poradnictwa Społecznego *poMOC*, zaprezentowałam najważniejsze wyniki badań międzynarodowych pt. *Alfabetyzm zdrowotny dyrektorów/wicedyrektorów szkół w czasie pandemii COVID-19*. Prezentacja stanowiła podstawę do dyskusji na temat potrzeb osób zarządzających szkołami oraz poszukiwanie strategii wsparcia w kontekście profilaktyki wypalenia zawodowego i zaburzeń zdrowia fizycznego oraz psychicznego wśród tej grupy zawodowej. W czasie stażu na Wydziale Studiów Edukacyjnych UAM w Poznaniu w trakcie zajęć z zakresu edukacji zdrowotnej i promocji zdrowia zaprezentowałam studentom wybrane wyniki z badań pt. *Znaczenie mediów społecznościowych dla samooceny i zachowań związanych z wyglądem ciała młodych dorosłych*. Efektem opisywanego stażu były wspólne badania pt. *Ocena alfabetyzmu zdrowotnego studentów I roku studiów w kontekście realizacji edukacji zdrowotnej w szkole podstawowej i ponadpodstawowej*. Badania te przeprowadziłam (wraz z dr Agnieszką Skowrońską-Pućką oraz dr Joanną Nawój-Położańską) w Uniwersytecie im. Adama Mickiewicza w Poznaniu oraz na Wydziale Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach. W badaniach został zastosowany standaryzowany, licencjonowany kwestionariusz ankiety pt. *Health Literacy Questionnaire (HLQ)* oraz autorski kwestionariusz ankiety dotyczący realizacji edukacji zdrowotnej w szkole podstawowej i ponad podstawowej w opinii i doświadczeniu studentów. Efektem przeprowadzonych badań jest artykuł naukowy pt. *Ocena alfabetyzmu zdrowotnego studentów w oparciu o kwestionariusz Health Literacy*

*Questionnaire (HLQ) – badania wstępne. Studia Edukacyjne 2023*¹⁰³ (współautorstwo z Joanną Nawój-Połoczańską i Agnieszką Skowrońską-Pućką).

W roku 2023 odbyłam także staż naukowy zagraniczny na Wydziale Humanistycznym w Uniwersytecie w Trieście we Włoszech (01.06.2023-30.07.2023). Staż ten realizowałam pod naukową opieką prof. Paulo Sorzio. W czasie stażu odbywałam regularne spotkania z opiekunem stażu oraz pracownikami Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu w Trieście celem opracowania wspólnego narzędzia badawczego i zaplanowania badań wśród uczniów i nauczycieli szkół średnich – zawodowych i technicznych dotyczących idei partycypacji, inkluzji, podnoszenia psychofizycznego społecznego dobrostanu i osiągnięć szkolnych uczniów. Zapoznawałam się także ze specyfiką badań prowadzonych w środowisku szkolnym w zakresie zdrowia i dobrego samopoczucia członków społeczności szkolnej we Włoszech. Dokonałam kwerendy literatury przedmiotu i wyników badań z zakresu badań w obszarze edukacji, w szczególności w kontekście zdrowia uczniów (partycypacji, inkluzji, „wsłuchiwanie się w głos uczniów”) prowadzonych aktualnie we Włoszech, w Europie i na świecie. Ponadto, poszerzyłam wiedzę w zakresie realizacji badań w metodologii *participatory action research*, w ramach której planowane są wspólne inicjatywy badacze. Wraz z pracownikami Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu w Trieście opracowaliśmy kalendarium działań eksploracyjno-ewaluacyjnych, które będą realizowane w Polsce i we Włoszech oraz tematykę wspólnych artykułów naukowych upowszechniających wyniki przeprowadzonych badań. Oprócz zaplanowania wspólnych badań, opracowaliśmy także wstępną koncepcję wniosku aplikacyjnego w konkursie zagranicznym o charakterze edukacyjnym (planowanym do złożenia w grudniu 2023).

W maju 2023 odbyłam staż dydaktyczny na Wydziale Humanistycznym w Uniwersytecie w Turynie we Włoszech (08.05.2023 - 14.05.2023). Opiekunką stażu była prof. Emanuela Rabaglietti. W trakcie stażu pogłębiłam kompetencje dydaktyczne realizując zajęcia ze studentami metodą tutoring i projektu. Ponadto, na zaproszenie organizatorów zrealizowałam (wraz z dr Grzegorzem Gawronem z Instytutu Socjologii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach) zajęcia dla doktorantów pt. *„Improving adolescents' mental well-being by using the co-production approach and its adaptation to health promotion”*. Odbyłam także spotkania z pracownikami Uniwersytetu w Turynie celem zapoznania się z dorobkiem naukowo-dydaktycznym, zaplanowania wspólnych, przyszłych inicjatyw naukowo-badawczych oraz wymiany akademickiej.

¹⁰³ Zaświadczenie potwierdzające przyjęcie artykułu do publikacji znajduje się w załączniku 5.

W ramach współpracy zagranicznej, odbywałam wielokrotnie staże w ramach programu Erasmus + [Staff Mobility for Teaching¹⁰⁴ oraz Staff Mobility for Training¹⁰⁵]. W trakcie wizyty odbytej w Uniwersytecie Komeńskiego w Bratysławie (Słowacja) w ramach programu Erasmus+ Staff Mobility for Teaching, przeprowadziłam (wraz z dr Aliną Dworak) wykłady dla studentów na temat społecznego wizerunku ciała w kulturze zachodniej. Odbyłam także spotkania z pracownikami Wydziału Edukacji Uniwersytecie Komeńskiego w Bratysławie, które wzbogaciły moje kompetencje naukowe i dydaktyczne w zakresie kształcenia przyszłych pedagogów.

Ważnym doświadczeniem związanym ze współpracą międzynarodową było koordynowanie przygotowania wniosku grantowego w programie Horizon Europe złożonego do Komisji Europejskiej w listopadzie 2022 r. Kierowanie pracami i moderowanie spotkań w formule online z członkami instytucji zagranicznych składających się na konsorcjum projektowe (konsorcjum składało się z 9 instytucji¹⁰⁶, w tym 7 zagranicznych) przełożyło się na bardzo dobrą ocenę wniosku projektowego (Akronim: *SHREC*) przez ekspertów oceniających wnioski¹⁰⁷. Jako liderka konsorcjum odbyłam także wizyty konsultacyjno-naukowe w University of Minho w Bradze (Portugalia; 12 – 16 wrzesień 2022) oraz w University of Milano-Bicocca w Mediolanie (Włochy; 17 – 21 października 2022). Wizyty te zacieśniły moją współpracę międzynarodową, która jest kontynuowana do chwili obecnej. Jednym z efektów współpracy w ramach przygotowania wniosku do programu Horizon Europe jest publikacja, której jestem współautorką:

M. Sormunen, L. Lattke, K. Leksy, K. Dadaczynski, E. Sakellari, V. Velasco, K. Borzucka-Sitkiewicz, M.J. Miranda-Velasco, E. Rabaglietti, R. Rosario: *Health Promoting Schools and COVID-19: Preparing for the Future*. „Scandinavian Journal of Public Health” 2022, 50: 655–659. <https://doi.org/10.1177/14034948221091155>.

Innym przykładem mojej aktywności międzynarodowej jest udział w projekcie „*Acting in Context by Training the Trainers in Social Empowerment*” (ACTTE) realizowanym w ramach

¹⁰⁴ 17 - 18 maja 2016 - Faculty of Education, Univerzita Komenského v Bratislave (Słowacja).

¹⁰⁵ 28 - 31 marca 2017 - Faculty of Education, Institute of Applied Health Sciences and Health Promotion, University of Szeged (Węgry); 17 – 21 czerwca 2019 - The Directorate of Health in Iceland, Reykjavik (Iceland); 12 - 19 sierpnia 2022 - Fondazione Siniscalco Ceci - Villaggio Don Bosco, Lucera (Włochy).

¹⁰⁶ Uniwersytet Śląski – koordynator projektu; Instytucje partnerskie: Universidade do Minho (Portugalia), Itä-Suomen Yliopisto (Finlandia), Università Degli Studi di Torino (Włochy), Universitaet Graz (Austria), Panepistimio Dytikis Attikis (Grecja), Università' Degli Studi di Milano-Bicocca (Włochy), Stowarzyszenie "17-tka" (Polska), Schools for Health in Europe Network Foundation.

¹⁰⁷ Wniosek otrzymał 12,5 punktu na 15 możliwych, przy „punkcie odjęcia” równym 10.

program NAWA Akademiczne Partnerstwa Międzynarodowe w okresie od 01.10.2019 do 30.09.2022 r.¹⁰⁸. Uczestnicy projektu byli szkoleni w zakresie podejścia DPA (*Developing the Power to Act*). Szkolenie było dedykowane pracownikom socjalnym oraz nauczycielom akademickim w obszarze nauk społecznych. W ramach projektu odbyłam trzy zagraniczne wizyty studyjne: Fundacja Amigo - Hiszpania – 2021 r. (5 dni); Salesiani per il Sociale - Włochy – 2022 r. (5 dni); HE2B Campus Defré -Bruksela – 2022 r. (6 dni). Warsztaty i seminarium podsumowujące projekt, których byłam współorganizatorką oraz osobą współprowadzącą warsztat II (*Defining the problem and possible solutions*), miały miejsce w dniach 8-9.09.2022 r. w Uniwersytecie Śląskim w Katowicach.

Istotną dla mnie aktywnością związaną ze współpracą zagraniczną jest członkostwo w międzynarodowych organizacjach związanych z edukacją i promocją zdrowia tj.:

- Schools for Health in Europe Research Group (SHE RG) działającej pod patronatem WHO; dodatkowo, od roku 2019 jestem członkinią Steering Group of the Schools for Health in Europe (koordynującej działania SHE RG)¹⁰⁹;
- Sieć COVID-HL¹¹⁰;
- International Union for Health Promotion and Education (IUHPE);
- European Public Health Association (EUPHA) - Health Literacy Section.

Z kolei w odniesieniu do krajowych instytucji naukowych, jestem członkinią Zespołu Pedagogiki Społecznej pod patronatem Komitetu Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk.

6. Informacja o osiągnięciach dydaktycznych, organizacyjnych oraz popularyzujących naukę po uzyskaniu stopnia naukowego doktora

Do chwili obecnej byłam promotorem **17** prac licencjackich oraz promotorem pomocniczym **1** rozprawy doktorskiej. Tematyka tych prac dotyczyła promocji i ochrony zdrowia, edukacji zdrowotnej oraz profilaktyki społecznej. Byłam także recenzentką **86** prac licencjackich i magisterskich z obszaru pedagogiki społecznej i pedagogiki zdrowia.

Prowadziłam zajęcia dydaktyczne na kierunku pedagogika Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego m.in. z przedmiotów: Edukacja zdrowotna i promocja zdrowia; Metodyka edukacji zdrowotnej; Ekonomia zdrowia; Wprowadzenie do dietetyki; Zdrowie

¹⁰⁸ Kierownikiem projektu była dr hab. K. Borzucka-Sitkiewicz.

¹⁰⁹ [RG Steering group | SHE \(schoolsforhealth.org\)](https://schoolsforhealth.org/)

¹¹⁰ [Network – COVID-19 and Health Literacy \(covid-hl.eu\)](https://covid-hl.eu/); aktualnie sieć jest w trakcie zmiany strukturalnych i organizacyjnych. Zmianie ulegnie m.in. nazwa sieci na: *Global Health Literacy Research Network*.

publiczne; Wstęp do promocji zdrowia; Epidemiologia; Pedagogika społeczna; Pedagogika społeczna dla studentów Erasmusa (w języku angielskim); Profilaktyka społeczna; Pedagogika lecznicza; Socjologia zdrowia i choroby; Podstawy terapii pedagogicznej; Diagnoza psychopedagogiczna; Wspomaganie rozwoju poznawczego; Metodyka treningu umiejętności społecznych; Biomedyczne podstawy rozwoju i wychowania (ćwiczenia); Seminarium dyplomowe (licencjackie); Społeczny wizerunek ciała (przedmiot fakultatywny); Promocja zdrowia w popkulturze (przedmiot fakultatywny). Prowadzę także zajęcia na kierunku „Nauki o Rodzinie” Wydziału Teologicznego Uniwersytetu Śląskiego z przedmiotów: Deficyty rozwojowe u dzieci; Podstawy diagnozy pedagogicznej.

W celu podniesienia swoich kompetencji dydaktycznych wzięłam udział w następujących szkoleniach organizowanych przez Uniwersytet Śląski:

- „Praca ze studentami z niepełnosprawnościami – praca z platformą MS Teams” (17.11.2020);
- „Przygotowanie i prowadzenie zajęć na uczelni wyższej w językach obcych, z wykorzystaniem technologii informacyjno-komunikacyjnych” (7 i 11.12.2020);
- „Szkolenie z języków obcych dla pracowników kadry dydaktycznej UŚ” (05.-12.2021);
- „Tutoring jako forma edukacji spersonalizowanej” (15-16.02.2022);
- „Planowanie dydaktyki akademickiej: opis modułu a jego indywidualna aktualizacja w postaci sylabusu” (16.11.2022).

Dodatkowo nieustannie optymalizuję umiejętności posługiwania się językiem angielskim. Od roku 2005 (z przerwami) uczestniczę w zajęciach doskonalących moje umiejętności językowe w Studium Intensywnej Nauki Języka Angielskiego ELC przy Uniwersytecie Śląskim w Katowicach. W lipcu 2007 roku zdałam egzamin FCE (First Certificate in English - Level B2). Zdobyte umiejętności wykorzystuję zarówno w pracy dydaktycznej (prowadząc zajęcia dla studentów z zagranicy w ramach programu Erasmus), jak i naukowej, stale rozwijając i poszerzając współpracę międzynarodową.

Swoją wiedzę i kompetencje dydaktyczne poszerzyłam także w trakcie studiów podyplomowych¹¹¹ oraz licznych kursów, szkoleń i staży z zakresu terapii pedagogicznej (głównie terapii behawioralnej) ukierunkowanej na pracę z dziećmi o specjalnych potrzebach edukacyjnych. Pracowałam także jako terapeuta behawioralny w Centrum Terapii Behawioralnej w Gliwicach oraz w Behawioralnym Punkcie Terapeutycznym „Razem” w

¹¹¹ 2017-2018 – „Wczesne wspomaganie rozwoju dziecka z elementami integracji sensorycznej” - Wyższa Szkoła Bankowa w Poznaniu Wydział Zamiejscowy w Chorzowie; 2018-2020 - Podyplomowe Studia Kwalifikacyjne „Terapia pedagogiczna i rewalidacja osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi” – Wydział Nauk Społecznych Uniwersytet Śląski w Katowicach.

Bytomiu. Pozwoliło mi to na zdobycie wiedzy i doświadczenia z zakresu pracy terapeutycznej z dziećmi o specjalnych potrzebach edukacyjnych (przede wszystkim dziećmi z zaburzeniami ze spektrum autyzmu), które aktualnie wykorzystuję na zajęciach ze studentami (głównie w ramach prowadzonych przedmiotów: Wprowadzenie do terapii pedagogicznej; Deficyty rozwojowe u dzieci; Wspomaganie rozwoju poznawczego) dzieląc się przykładami z życia zawodowego terapeuty pedagogicznego oraz wskazując możliwe oddziaływania stosowane w praktyce terapeutycznej.

Działania organizacyjne i popularyzujące naukę realizowane na rzecz Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach:

- Trzykrotnie byłam uczestnikiem (w roli sekretarza) Komisji Naboru na studia dzienne I i II stopnia w roku akademickim: 2012-2013; 2016/2017; 2021/2022.
- W okresie od 1.10.2012 r. do 31.08.2016 r – byłam członkinią Kierunkowego Zespołu Zapewniania Jakości Kształcenia na kierunku pedagogika;
- Od 15.01.2013 r. byłam członkinią Wydziałowego Zespołu ds. Krajowych Ram Kwalifikacji na kierunku pedagogika;
- Zostałam powołana na członkinię Kierunkowego Zespołu Zapewniania Jakości Kształcenia na kierunku pedagogika na okres kadencji 2016-2020.
- W 2013 roku brałam udział w pracach nad przygotowaniem koncepcji studiów I i II stopnia: *Promocja zdrowia z profilaktyką uzależnień oraz Promocja zdrowia*;
- Byłam członkinią Komitetu Organizacyjnego Konferencji „Z tradycją w przyszłość. Pedagogika społeczna wobec przemian cywilizacyjno-kulturowych” z okazji 40-lecia Katedry Pedagogiki Społecznej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach; Ustroń, 14-15 październik 2019 r.;
- Byłam członkinią Komitetu Organizacyjnego Seminarium „ACTTE project” (*Acting in Context by Training the Trainers in Social Empowerment*); Katowice, 9 wrzesień 2022.
- Wzięłam czynny udział w II Konferencji Wokół Nauk Społecznych pod hasłem: „Młodość oczami naukowców” zorganizowanej z okazji jubileuszu 50-lecia Wydziału Nauk Społecznych UŚ. W trakcie konferencji, która miała miejsce w dniach 15-16 grudnia 2022 r. zaprezentowałam wyniki przeprowadzonych badań własnych w wystąpieniu pt. *Znaczenie mediów społecznościowych dla samooceny i zachowań związanych z wyglądem ciała młodych dorosłych*.

Otrzymane nagrody:

- Nagroda Zespołowa III Stopnia JM Rektora Uniwersytetu Śląskiego za działalność naukowo-badawczą (2015).
- Srebrna Odznaka JM Rektora Uniwersytetu Śląskiego za zasługi dla Uniwersytetu Śląskiego (2018).
- Nagroda Dyrektora Instytutu Pedagogiki Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Śląskiego za monografię wydaną w roku 2020: *Młodzież we współczesnej przestrzeni społeczno-kulturowej: wybrane aspekty zdrowotne i pedagogiczne*.
- Projakościowy dodatek dyscyplinowy za osiągnięcia zawierające wyniki badań mające istotny wpływ na funkcjonowanie społeczeństwa w dyscyplinie pedagogika (grudzień 2020 r.) za realizację grantu pt. *Promocja zdrowego sposobu odżywiania i aktywności fizycznej w szkołach podstawowych na terenie miasta Bytomia – diagnoza potrzeb edukacyjnych w kontekście planowania skutecznych działań z zakresu pierwotnej profilaktyki chorób nowotworowych* (2018-2019).

7. Informacje dodatkowe dotyczące kariery zawodowej

Dwukrotnie - w latach 2012 i 2013 - otrzymałam dotację celową na prowadzenie badań naukowych lub prac rozwojowych i zadań z nimi związanych, służących rozwojowi młodych naukowców oraz uczestników studiów doktoranckich przyznaną przez Komisję Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego. Były to granty indywidualne:

- I. *Nadmierna masa ciała - konteksty psychospołeczne i pedagogiczno-edukacyjne* (okres realizacji czerwiec - grudzień 2012 r.;
- II. *Kobieta – zdrowie – ciało. Konteksty pedagogiczno-społeczne* (okres realizacji: czerwiec-grudzień 2013. r.).

Efektom otrzymanych dotacji celowych była publikacja dwóch monografii naukowych¹¹².

Czterokrotnie - w latach 2019; 2020; 2022; 2023 - składałam wnioski grantowe do Narodowego Centrum Nauki w kolejnych edycjach konkursu „Miniatura”:

¹¹² K. Leksy: *Nadmierna masa ciała - konteksty psychospołeczne i pedagogiczno-edukacyjne*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice, 2013; A. Dworak, K. Leksy (red.): *Kobieta - zdrowie – ciało. Perspektywa biopsychospołeczna*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 2014.

- 2019 r. – wniosek pt. *(Nie) lubię cię, ciało... W poszukiwaniu środowiskowych i społeczno- kulturowych uwarunkowań zachowań związanych z wyglądem ciała nastolatka* – wniosek nie otrzymał finansowania;
- 2020 r. - wniosek pt. *Radzenie sobie adolescentów z mową nienawiści w mediach społecznościowych a doświadczanie wsparcia społecznego w środowisku życia. Edukacyjne konteksty rozwijania rezylencji u młodzieży dorastającej w cyfrowym świecie - badania pilotażowe* – wniosek nie otrzymał finansowania;
- 2022 r. - wniosek pt. *Ocena ogólnego i cyfrowego alfabetyzmu zdrowotnego uczniów w okresie dojrzewania – badania międzynarodowe, wstępne* – wniosek nie otrzymał finansowania;
- 2023 r. - wniosek pt. *Polska adaptacja skal Social Emotional Learning (SEL)* – wniosek został złożony do NCN 20.07.2023 r.; aktualnie poddawany jest recenzji ekspertów NCN.

8. Aktualne i przyszłe inicjatywy naukowo-badawcze

W związku z zagrożeniami zdrowia fizycznego i psychospołecznego współczesnego człowieka związanymi m.in. z globalizacją świata, nowymi technologiami cyfrowymi, migracjami, czy postępującymi zmianami klimatycznymi coraz większego znaczenia nabiera profilaktyka i promocja zdrowia. Dlatego też staram się kontynuować tematykę związaną z promowaniem zdrowia poszerzając ją o nowe pola badawcze, zarówno we współpracy międzyinstytucjonalnej, jak i międzynarodowej. Aktualnie podejmowane przeze mnie inicjatywy badawcze w obrębie problematyki związanej z rolą szkoły w promowaniu zdrowia i dobrego samopoczucia wszystkich członków społeczności szkolnej dotyczą diagnozy znaczenia Szkół Promujących Zdrowie w implementacji zasad promocji zdrowia w szkole. W tym kontekście wiosną 2023 roku przeprowadziłam badania ankietowe, których celem jest **ocena praktycznej implementacji idei Szkół Promujących Zdrowie w szkołach należących do Sieci Szkół Promujących Zdrowie**. Do badań wykorzystałam standaryzowany kwestionariusz ankiety autorstwa G. Vennegoor i in. (2022)¹¹³, pt. *The HPS Implementation Questionnaire*¹¹⁴. Badania przeprowadziłam we współpracy z dr Grzegorzem Gawronem (Instytut Socjologii, Uniwersytet Śląski w Katowicach), Ośrodkiem Rozwoju Edukacji w

¹¹³ G. Vennegoor, P. Van Assema, I. Eekhout, J. Lezwijn, G. Molleman, M. Jansen: *Measuring implementation of Health Promoting School (HPS) programs: development and psychometric evaluation of the HPS implementation questionnaire*. „Journal of School Health” 2022; DOI: 10.1111/josh.13277.

¹¹⁴ Na wykorzystanie w/w narzędzia badawczego uzyskałam zgodę autorów.

Warszawie¹¹⁵ oraz Regionalnym Ośrodkiem Metodyczno-Edukacyjnym „Metis” w Katowicach¹¹⁶. Aktualnie analizowane są wyniki badań w celu opracowania raportu¹¹⁷ z rekomendacjami dla praktyki edukacyjnej oraz przygotowania artykułów naukowych.

Ponadto w 2023 r. w konkursie pn. „Swoboda badań – III edycja” organizowanym w ramach Programu Uniwersytetu Śląskiego Inicjatywa Doskonałości Badawczej uzyskałam środki na finansowanie projektu badawczego pt. **International Survey on the Digital and General Health Literacy in School Communities – perspective of polish adolescent pupils**¹¹⁸. Projekt to polska część międzynarodowego i interdyscyplinarnego badania w ok. 50 krajach konsorcjum naukowego COVID-HL Network¹¹⁹. Badanie to dotyczy cyfrowego i ogólnego alfabetyzmu zdrowotnego członków społeczności szkolnej. W ramach otrzymanego grantu odpowiadam za polską część badania wśród uczniów w wieku 14-16 lat. Wyniki badań będą służyły ocenie potrzeb w zakresie alfabetyzmu zdrowotnego (cyfrowego i ogólnego) dorastających uczniów oraz będą podstawą do opracowania programów ukierunkowanych na wzrost (cyfrowego i ogólnego) alfabetyzmu zdrowotnego w oparciu o zdiagnozowane potrzeby.

Dodatkowo, w wyniku poszerzania się mojej współpracy międzynarodowej oraz otrzymanego w roku 2023 grantu (wyjazd na dwu miesięczny staż naukowy) w konkursie „Mobilność | Nauka – II edycja”¹²⁰ zorganizowanego w ramach Programu Uniwersytetu Śląskiego Inicjatywa Doskonałości Badawczej, podjęłam współpracę z badaczami z Wydziału Humanistycznego Uniwersytetu w Trieście (Włochy). W ramach tej współpracy realizowane będą badania dotyczące rozwijania idei partycypacji i inkluzji w środowisku szkolnym jako środków wspierających dobrostan psychospołeczny i osiągnięcia szkolne uczniów szkół ponadpodstawowych (zawodowych i technicznych). Dodatkowo w ramach nawiązanej współpracy opracowujemy wniosek aplikacyjny w konkursie międzynarodowym o charakterze edukacyjnym pt. **Innovative practices to promote wellbeing and participation at school**. Kierownikiem Zespołu (*PI – Principal Investigator*) jest dr Caterina Bembich (Uniwersytet w Trieście), ja z kolei pełnię rolę zastępcy Kierownika zespołu (*Co-PI*) i jednocześnie jego Kierownika ze strony Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach.

Przyszłe badania i publikacje naukowe pragnę skupiać na zagadnieniach związanych z podnoszeniem alfabetyzmu zdrowotnego (poprzez edukację i promocję zdrowia w szkole) oraz

¹¹⁵ Ośrodek Rozwoju Edukacji w Warszawie, Wydział Wychowania i Profilaktyki, Zespół ds. Promocji Zdrowia w Szkole.

¹¹⁶ Regionalny Ośrodek Metodyczno-Edukacyjny „Metis” w Katowicach.

¹¹⁷ Planujemy opublikowanie raportu na stronie Ośrodka Rozwoju Edukacji w wersji polsko i anglojęzycznej.

¹¹⁸ [III edycja konkursu „Swoboda badań” rozstrzygnięta - Inicjatywa Doskonałości Badawczej \(us.edu.pl\)](https://us.edu.pl)

¹¹⁹ Konsorcjum stanowi międzynarodową sieć ponad 100 badaczy z 50 krajów. <https://covid-hl.eu/>

¹²⁰ [Laureaci II edycji konkursu „Mobilność | Nauka” - Inicjatywa Doskonałości Badawczej \(us.edu.pl\)](https://us.edu.pl)

wzmacnianiem kompetencji społeczno-emocjonalnych uczniów w celu poprawy psychospołecznego dobrostanu dorastających w obliczu obecnych problemów społecznych i pedagogicznych.

Bibliografia:

1. Babbie E.: *Podstawy badań społecznych*. Wydawnictwo Naukowe PWN SA, Warszawa 2003.
2. Bauman Z.: *Ciało i przemoc w obliczu ponowoczesności*. Wydawnictwo Naukowe UMK, Toruń 1995.
3. Brytek-Matera A., Rybicka-Klimczyk A.: *Wizerunek ciała w anoreksji i bulimii psychicznej*. Wydawnictwo Difin, Warszawa 2009.
4. Brytek-Matera A.: *Obraz ciała – obraz siebie. Wizerunek własnego ciała w ujęciu psychospołecznym*. Wydawnictwo Difin, Warszawa 2008.
5. Buczkowski A.: *Społeczne tworzenie ciała. Płeć kulturowa i płeć biologiczna*. Universitas, Kraków 2005.
6. Burszta W.J.: *Edukacja popkulturowa?* W: W. Burszta, A. De Tchorzewski (red.): *Edukacja w czasach popkultury*. Wydawnictwo Akademii Bydgoskiej im. Kazimierza Wielkiego, Bydgoszcz 2002.
7. Burszta W.J.: *Kultura popularna jako wspólnota uczuciowa*. „Kultura Popularna” 2002.
8. Cash T.F., Pruzinsky T.: *Assessing body image and quality of life in medical settings*. W: T.F. Cash, T. Pruzinsky (red.): *Body image. A handbook of theory, research, and clinical practice*. The Guilford Press, New York, London 2004.
9. Contento I.R.: *Edukacja żywieniowa*. (redakcja naukowa polskiego wydania: B. Woynarowska, N. Ogińska-Bulik, M. Woynarowska-Sołdan). Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2018.
10. Cybal-Michalska A., Wierzbę P. (red.): *Dyskursy kultury popularnej w społeczeństwie współczesnym*. Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2012.
11. Czykwin E.: *Stygmat społeczny*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008.
12. Eriksson A., Axelsson R., Axelsson S.B.: *Development of health promoting leadership – experiences of a training programme*. „Health Education” 2010, 110.
13. Frąckowiak-Sochańska M.: *Społeczne konstruowanie kategorii zdrowia, choroby i zaburzenia psychicznego w społeczeństwie późnej nowoczesności*. Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2019.

14. Frith E.: *Social media and children's mental health: A review of the evidence*. file:///C:/Users/Karina/Downloads/Social-Media_Mental-Health_EPI-Report.pdf [dostęp: 30.09.2020].
15. Gajda J.: *Antropologia kulturowa. Kultura obyczajowa początku XXI wieku*. Wyższa Szkoła Pedagogiczna ZNP, Warszawa 2008, Oficyna Wydawnicza „Impuls”, Kraków 2008.
16. Giddens A.: *Nowoczesność i tożsamość*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2010.
17. Giddens A.: *Socjologia*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008.
18. Goffman E.: *Piętno. Rozważania o zranionej tożsamości*. GWP, Gdańsk 2005.
19. Goodyear V.A., Armour K.A.: *What young people tell us about health-related social media and why we should listen*. W: V.A. Goodyear, K.A. Armour (red.): *Young people, social media and health*. Routledge, London and New York 2019.
20. Griebler U., Rojatz D., Simovska V., Forster R.: *Effects of student participation in school health promotion: a systematic review*. „Health Promotion International” 2017, Vol. 32, Issue 2.
21. Heatherton T.F., Kleck R.E., Hebl M.R., Hull J.G. (red.): *Spółeczna psychologia piętna*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008.
22. Heszen I., Sęk H.: *Psychologia zdrowia*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.
23. Izdebska J.: *Dziecko w świecie mediów i multimedów – relacje o charakterze pośrednim*. W: J. Izdebska (red.): *Dziecko w rodzinie i w środowisku rówieśniczym. Wybrane zagadnienia i źródła z pedagogiki społecznej*. Trans Humana, Białystok, 2003.
24. Jabłow M.M.: *Anoreksja, bulimia, otyłość. Przewodnik dla rodziców*. GWP, Gdańsk 2000.
25. Jakubowski W.: *Kultura popularna, media i my, czyli refleksje o tożsamości mieszkańca „globalnej wioski”*. W: A. Gromkowska-Melosik, Z. Melosik (red.): *Kultura popularna. Konteksty teoretyczne i społeczno-kulturowe*. Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2010.
26. Kawula S.: *Czynniki i sieć wsparcia społecznego w życiu człowieka*. W: S. Kawula (red.): *Pedagogika społeczna. Dokonania – aktualność – perspektywy. Podręcznik akademicki dla pedagogów*. Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń, 2009.
27. Kowalewska A.: *Zdrowie i zagrożenia zdrowia a edukacja zdrowotna dzieci i młodzieży*. W: B. Zawadzka, T. Łączek (red.): *Pedagogika zdrowia w teorii i praktyce*. Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, Kielce 2017.
28. Kozinets R.V.: *Netografia. Badania etnograficzne online*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2012.
29. Levine M.P., Smolak L.: *Ecological and activism approaches to the prevention of body image problems*. W: T.F. Cash, T. Pruzinsky (red.): *Body image. A handbook of theory,*

- research, and clinical practice*. The Guilford, New York 2002.
30. Marynowicz-Hetka E.: *Pedagogika społeczna. Podręcznik akademicki*. T.1. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2006.
 31. Melosik Z.: *Dyskursy zdrowia w społeczeństwie współczesnym: konteksty teoretyczne*. W: Z. Melosik (red.): *Ciało i zdrowie w społeczeństwie konsumpcji*. Wydawnictwo Edytor, Toruń-Poznań 1999.
 32. Melosik Z.: *Kultura popularna i tożsamość młodzieży. W niewoli władzy i wolności*. Oficyna Wydawnicza Impuls, Kraków 2013.
 33. Melosik Z.: *McDonald's, tożsamość i zdrowie*. W: Z. Melosik (red.): *Ciało i zdrowie w społeczeństwie konsumpcji*. Wydawnictwo Edytor, Toruń-Poznań 1999.
 34. Mirucka B., Sakson-Obada O.: *Ja cielesne. Od normy do zaburzeń*. GWP, Sopot 2013.
 35. Modrzewski J., Matysiak-Błaszczak A., Włodarczyk E. (red.): *Środowiska uczestnictwa społecznego jednostek, kategorii i grup (doświadczenia socjalizacyjne i biograficzne)*. Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2018.
 36. Modrzewski J.: *Próba typologii socjalizacji z perspektywy poznawczej pedagogiki społecznej*. W: T. Frąckowiak, J. Modrzewski (red.): *Socjalizacja a wartości*. Wydawnictwo Eruditus, Poznań 1995, s. 46-51;
 37. Modrzewski J.: *Socjalizacja i uczestnictwo społeczne. Studium socjopedagogiczne*. Wydawnictwo Naukowe UAM, Poznań 2007.
 38. Nelson T.D.: *Psychologia uprzedzeń*. GWP, Gdańsk 2003.
 39. Oblacińska A., Woynarowska B.: *Otyłość. Jak leczyć i wspierać dzieci i młodzież*. IMiD, Warszawa 1995.
 40. Ogińska-Bulik N.: *Psychologia nadmiernego jedzenia. Przyczyny, konsekwencje, sposoby zmiany*. Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, Łódź 2004.
 41. Oliver K.M., Kirk D.: *Towards an activist approach to research and advocacy for girls and physical -education*. „Physical Education and Sport Pedagogy” 2016, 21.
 42. Ostrowska A.: *Styl życia a zdrowie*. IFiS PAN, Warszawa 1999.
 43. Palka S.: *Metodologia. Badania. Praktyka pedagogiczna*. GWP, Gdańsk 2006.
 44. Pilch T., Bauman T.: *Zasady badań pedagogicznych. Strategie ilościowe i jakościowe*. Wydawnictwo Akademickie „Żak”, Warszawa 2001.
 45. Radlińska H.: *Pedagogika społeczna*. Zakład Narodowy im. Ossolińskich, Warszawa 1961.
 46. Ritzer G.: *Makdonaldyzacja społeczeństwa*. Wydawnictwo Muza, Warszawa 2003.
 47. Sakson-Obada O.: *Pamięć ciała. Ja cielesne w relacji przywiązania i w traumie*. Wydawnictwo Difin, Warszawa 2009.

48. Schlosser E.: *Kraina fast foodów. Ciemna strona amerykańskich szybkich dań*. Wydawnictwo Muza, Warszawa 2005.
49. Sęk H.: *Spoleczna psychologia kliniczna*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 1991.
50. Siciński A.: *Styl życia, kultura, wybór. Szkice*. IFiS PAN, Warszawa 2002.
51. Sroczyński W.: *Pedagogika społeczna czy/a środowiskowa?* „Kultura i Edukacja” 2007, nr 2.
52. Syrek E.: *Promocja zdrowia w ujęciu pedagogiki społecznej*. W: S. Kawula (red.): *Pedagogika społeczna. Dokonania – aktualność – perspektywy. Podręcznik akademicki dla pedagogów*. Wydawnictwo Adam Marszałek, Toruń, 2009.
53. Syrek E.: *Subdyscypliny pedagogiki, socjologii i psychologii. Konteksty interdyscyplinarnego zainteresowania zdrowiem i chorobą w naukach społecznych*. W: B. Zawadzka, T. Łączek (red.): *Pedagogika zdrowia w teorii i praktyce*. Wydawnictwo Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, Kielce 2017.
54. Syrek E.: *Teoretyczne standardy zdrowia dzieci i młodzieży a ich środowiskowe uwarunkowania w rejonie górnośląskim*. Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 1997.
55. Szpunar M.: *Kultura cyfrowego narcyzmu*. Wydawnictwa AGH, Kraków 2016.
56. Śliwerski B.: *Nauki o wychowaniu a pedagogika*. „Nauki o Wychowaniu. Studia Interdyscyplinarne”, 2015, 1.
57. Theiss W.: *Radlińska*. Seria: *Myśli i ludzie*. Wiedza Powszechna, Warszawa 1984.
58. Tobiasz-Adamczyk B.: *Wybrane elementy socjologii zdrowia i choroby*. Kraków 2000.
59. Turner B.: *Regulating Bodies. Essays in Medical Sociology*. Routledge, London 1992.
60. Van der Vaart R., Drossaert C.: *Development of the Digital Health Literacy Instrument: Measuring a Broad Spectrum of Health 1.0 and Health 2.0 Skills*. „Journal of Medical Internet Research” 2017 Jan 24;19(1):e27; doi: 10.2196/jmir.6709.
61. Vennegoor G., Van Assema P., Eekhout I., Lezwijn J., Molleman G., Jansen M.: *Measuring implementation of Health Promoting School (HPS) programs: development and psychometric evaluation of the HPS implementation questionnaire*. „Journal of School Health” 2022; DOI: 10.1111/josh.13277.
62. Weiss O.: *Świadomość na temat własnego ciała i zdrowia w nowoczesnym społeczeństwie*. „Lider” 1996, nr 6.
63. Wosińska W.: *Psychologia życia społecznego. Podręcznik psychologii społecznej dla praktyków i studentów*. Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk 2004.

64. Woynarowska B., Burzyńska I., Oblacińska A.: *Zachowania zdrowotne młodzieży szkolnej w wieku 11-15 lat w Polsce 1990-1994*. „Lider” 1995, nr 11/12.
65. Woynarowska B.: *Edukacja do dbałości o ciało*. W: B. Woynarowska (red.): *Edukacja zdrowotna. Podstawy teoretyczne. Metodyka. Praktyka*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2017.
66. Woynarowska B.: *Edukacja zdrowotna. Podręcznik akademicki*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.
67. Woynarowska B.: *Organizacja i realizacja edukacji zdrowotnej w szkole. Poradnik dla dyrektorów szkół i nauczycieli*. ORE, Warszawa 2011.
68. Woynarowska B.: *Podjęcie ukierunkowane na rozwijanie umiejętności życiowych i możliwości jego wykorzystania w edukacji zdrowotnej*. W: B. Woynarowska, M. Kapica (red.): *Teoretyczne podstawy edukacji zdrowotnej. Stan i oczekiwania*. Wydawnictwo KOWEZ, Warszawa 2001.
69. Woynarowska B.: *Zdrowie – podstawowe pojęcie w edukacji zdrowotnej*. W: B. Woynarowska (red.): *Edukacja zdrowotna. Podstawy teoretyczne. Metodyka. Praktyka*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2017.
70. Wójtewicz A.: *Ciało w kulturze konsumpcji*. Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Mikołaja Kopernika, Toruń 2014.
71. Zaręba E.: *Badania empiryczne ilościowe i jakościowe w pedagogice*. W: S. Palka (red.): *Orientacje w metodologii badań pedagogicznych*. Wydawnictwo Uniwersytet Jagielloński, Kraków 1998.
72. Żukowska Z.: *Styl życia a zagrożenia zdrowia jednostki i społeczeństwa w rozwijającej się cywilizacji*. W: E. Marynowicz-Hetka (red.): *Pedagogika społeczna. Podręcznik akademicki. T. 2*. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2007.

Netografia:

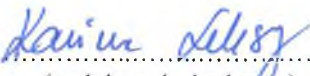
[Otyłość u dzieci – same z niej nie wyrosną | Pacjent; Nadwaga i otyłość wśród dzieci i młodzieży - Narodowe Centrum Edukacji Żywieniowej \(pzh.gov.pl\)](#)

Akty prawne:

1. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 14 lutego 2017 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz podstawy programowej kształcenia ogólnego dla szkoły podstawowej, w tym dla uczniów z niepełnosprawnością intelektualną w stopniu umiarkowanym lub znacznym, kształcenia ogólnego dla branżowej szkoły I

stopnia, kształcenia ogólnego dla szkoły specjalnej przysposabiającej do pracy oraz kształcenia ogólnego dla szkoły policealnej. Poz. 356.

2. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 stycznia 2018 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia ogólnego dla liceum ogólnokształcącego, technikum oraz branżowej szkoły II stopnia.

.....
(podpis wnioskodawcy)